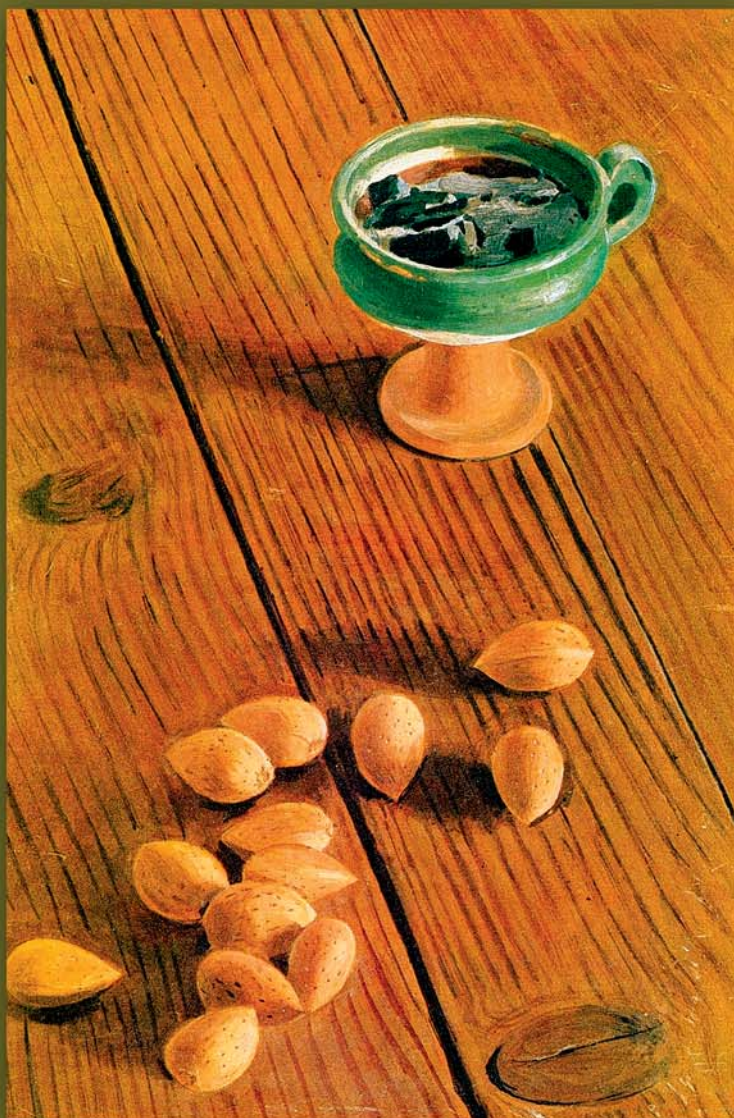

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 60 – Τεύχος 11

Δεκέμβριος 2011

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τής Έπικοινωνιακής και Μορφωτικής
Ύπηρεσίας τής Εκκλησίας τής Ελλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ό Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Άλέξανδρος Ί. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: Αρχμ. Νικόδημος Σκρέττας, Αρχμ. Σωτήριος Κοσμόπουλος, Αρχμ. Άγαθάγγελος Κόκλας, Αρχμ. Άμβρόσιος Γκουρβέλος, Πρωτ. Θεμιστοκλής Χριστοδούλου, Καθηγ. Κων/νος Κορναράκης – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΓΛΗΣ: Λίτσα Ί. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ί. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας και Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Άποστολική Διακονία τής Εκκλησίας τής Ελλάδος. Ύπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζιας, Ιασίου 1 – 115 21 Άθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (για όσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ίωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Εξώφυλλο: Έργο του Γιώργου Μανουσάκη.

Τό Περιοδικό «Έφημέριος» δέν εϋθύνεται για τό γλωσσικό ιδίωμα τών άρθρογράφων του.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 60

Δεκέμβριος 2011

Τεύχος 11

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εἰσοδικόν	3
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΤΖΑΝΑΚΗ	
Ἡ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου σύμφωνα μέ τήν ἀφήγηση τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Ποιά τά βασιικά θέματα τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ;	8
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ	
Τά ψίχουλα τῆς Χαναναίας	9
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Μετενσάρκωση καί Ὁρθόδοξη πίστη	13
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Εἰσοδεύοντας στό ἱερό Δωδεκαήμερο	15
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΜΠΟΥΜΗ	
Ἡ εἴσοδος τῶν γυναικῶν στό ναό «ἐν ρύσει αἵματος» (Β΄)	17
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Ὁ Ἅγιος Βονιφάτιος	20
Ἐπικοινωνία	22
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	29
Βιβλιοπαρουσίαση	30
Μηνολόγιο	31

«Γι' αυτό τήν σημερινή μεγάλη έορτή, τίμησέ την και σύ και τρέξε μαζί μέ τόν άστέρα, και φέρε δῶρα μαζί μέ τούς μάγους, χρυσόν ώσάν σέ βασιλέα, λίβανον, ώσάν σέ Θεό και σμύρνα ώσάν σέ νεκρό, ό όποϊος πέθανε πρός χάρη σου. Δόξασε μαζί μέ τούς ποιμένες, ύμνησε μαζί μέ τούς άγγέλους, γίνε χορός δοξολογίας μαζί μέ τούς άρχαγγέλους. "Άς εϊναι αυτό τό πανηγύρι κοινό για τίς ούράνιες και τίς επίγειες δυνάμεις. Γιατί πιστεύω ότι και εκείνες αγάλλονται και πανηγυρίζουν μαζί μας σήμερα, άφοῦ εϊναι φίλοι τοῦ ανθρώπου και τοῦ Θεοῦ. Τέλος, άν φεύγει στήν Αϊγυπτο ό Χριστός φύγε και σύ μαζί Του. Εϊναι καλό νά φεύγεις μαζί μέ τόν Χριστό, όταν διώκεται».

(Αγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Λόγος ΛΗ',
Εϊς τά Θεοφάνια, εϊτουν Γενέθλια τοῦ Σωτήρος,
ΒΕΠΕΣ, τόμ. 60, σελ. 65-72. Διασκευή κειμένου
† Γεωργία Π. Κουνάβη).

Σεβαστοί πατέρες,

Στό γεγονός τῆς Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί πῶς τό ἀφηγεῖται ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος στά δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ εὐαγγελίου εἶναι τό θέμα πού πραγματεύεται στά *Προσόμοια* μέ τίτλο «Ἡ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου σύμφωνα μέ τήν ἀφήγηση τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου» ὁ κ. Γεώργιος Παπατζανάκης. Στό ἐρώτημα «Ποιά εἶναι τά βασικά θέματα τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ;» ἀπαντᾷ ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου στή στήλη *Τίνα μέ λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* ἐνῶ στή *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π. Ἀντώνιος Πινακούλας συνδέει στό κείμενό του πού τιτλοφορεῖται «Τά ψίχουλα τῆς Χαναanaίας», τήν συνάντηση τῆς Χαναanaίας μέ τόν Ἰησοῦ μέ τόν τρόπο πού ἔγιναν συγγενεῖς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι πού δέν ἀνήκαν ἀπό καταγωγή μέ τόν λαό τοῦ Θεοῦ, καί μάλιστα μέ τέτοιες γυναῖκες, ὅπως ἡ Χαναanaία, ἡ Ραάβ, ἡ Θάμαρ, ἡ Ρούθ.

Στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ὁ π. Σωτήριος Ο. Ἀθανασούλιας τονίζει μέ τό ἄρθρο του «Μετενσάρκωση καί Ὁρθόδοξη πίστη» πόσο εἶναι ἐπικίνδυνη ἡ διδασκαλία τῆς μετενσάρκωσης, μέ τήν ὁποία ἐπιχειρεῖται ἡ ἀλλοίωση τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος. Ὁ π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός στή διπλανή στήλη *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες*, σέ τελείως διαφορετική ἀτμόσφαιρα, ἐκπέμπει ποιητικές εἰκόνες βίωσης τῆς παραδοσιακῆς χριστουγεννιάτικης ἀτμόσφαιρας, σέ ἕνα ταπεινό χωριό, ἀπέναντι στή θάλασσα, μέ τό κείμενό του «Εἰσοδεύοντας στό ἱερό Δωδεκαήμερο» καί στή στήλη *Πρός Οἰκοδομήν* ἔχουμε τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ καθ. Κ. Παναγιώτη Μπούμη «Ἡ εἴσοδος τῶν γυναικῶν στό ναό “ἐν ρύσει αἵματος”».

Στό *Συναξάριον* θά διαβάσετε τόν βίο τοῦ Ἁγίου Βονιφατίου, στήν *Ἐπικοινωνία* συνεχίζεται ἡ συζήτηση γιά τό θέμα τῶν εὐχῶν τῆς Θ. Λειτουργίας μέ νέα ἀπάντηση τοῦ καθηγητῆ κ. Π. Σκαλτσῆ ἀλλά καί μία ἀνοικτή ἐπιστολή τοῦ π. Θεοδώρου Μπατάκα γιά τήν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας κοντά στόν λαό. Στή Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου θά βρεῖτε τίτλους πολλῶν καί ἐνδιαφερόντων βιβλίων πού συγκεντρώνονται ἀπό τόν κ. Σταῦρο Τερζῆ, στή *Βιβλιοπαρουσίαση* ἕνα ἀκόμη βιβλίο ἀπό τήν κ. Λ.Ι. Χατζηφώτη, ἡ ὁποία ἐπιμελεῖται καί στό *Μηνολόγιο* ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις ἀπό τήν δραστηριότητα τῶν ἐνοριῶν μας.

Σᾶς εὐχόμαστε εὐλογημένα Χριστούγεννα καί κάθε καλό γιά τό νέο ἔτος.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντής Σύνταξης

Ἡ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου σύμφωνα μέ τήν ἀφήγηση τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου

Γεωργίου Παπατζανάκη,
Δρος Θεολογίας

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ τῆς Γέννησης τοῦ Θεανθρώπου ἀφηγεῖται ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος στά δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ εὐαγγελίου του.

Οἱ ἐρμηνευτές τονίζουν ὅτι στά κεφάλαια αὐτά ὁ Ματθαῖος ἐρμηνεύει θεολογικά τό μυστήριον τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως καί τά ἱστορικά στοιχεῖα, τά ὅποια ἀναφέρει, ἔχουν δευτερεύουσα σημασία. Τό πρῶτο κεφάλαιο ἔχει χαρακτηριστικά θεολογικά καί σχετίζεται μέ τήν πίστη τῆς Παλαιστίνης χριστιανικῆς κοινότητος. Τό δέ δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει ὡς θέμα τή σύγκρουση τοῦ βασιλιᾶ Ἡρώδη πρός τό νεογέννητο χριστιανικό Μεσσία. Ἡ σύνθεση τῶν δύο κεφαλαίων ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ εὐαγγελιστής εἶχε ὑπόψη του, ἐκτός τῆς γενεαλογίας, κι ἄλλες γενικότερες γνωστές παραδόσεις περί τῆς γέννησης καί τῆς βρεφικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ.

Τά θέματα τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου

α. Τό πρῶτο θέμα εἶναι ὁ γενεαλογικός κατάλογος τοῦ Ἰησοῦ (α', 1-17). Μέ τόν κατάλογο αὐτόν, κατά τόν εὐαγγελιστή, διαπιστώνεται ὁ Ἰησοῦς κληρονόμος στό θρόνον τοῦ βασιλέα Δαβίδ, ὁ ὅποιος πραγματοποίησε τήν ὑπόσχεση πού δόθηκε ἀπό τόν Θεό στόν Ἀβραάμ¹. Ἡ γενεαλογία ἀνήκει στήν παράδοση τῆς ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας. Στήν Π. Διαθήκη οἱ προφῆτες ἀναφέρονται στό πρόσωπο τοῦ Δαβίδ καί τονίζουν ὅτι ὁ Θεός φανερώνει τήν ἀγάπη καί τήν πιστότητα στόν ἐκλεκτό λαό του καί συνάπτει «διαθήκη αἰώνιο» μαζί του (Ἡσ. 55, 3)².

Οἱ ἐρμηνευτές τονίζουν ὅτι στό κεφ. 1 ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἐπιδιώκει νά δείξει μέ τή γενεαλόγηση τοῦ Ἰησοῦ ὅτι πρόκειται γιά πραγματικό ἄνθρωπο, ἕναν Ἰουδαῖο, ὁ ὅποιος ἀρχίζει τή νέα μεσσιανική ἐποχή γιά τήν ἰουδαϊκή ἱστορία καί γιά τόν κόσμο. Ὁ Ἰησοῦς βέβαια εἶναι τέλειος ἄνθρωπος καί στό πρόσωπό του εἶναι ἐνωμένες οἱ δύο φύσεις, ἡ θεία καί ἡ ἀνθρώπινη, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καί ἀχωρίστως (Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος). Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἔρχεται γιά νά ἐκπληρώσει τίς ὑποσχέσεις πού δόθηκαν στό Δαβίδ, τονίζει ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ἀπό ἐκεῖνον «εἶναι ὁ Κύριός σου» (Ματθ. 22, 42-45).

Μεταγενέστερα, ἀντιαιρετικοί συγγραφεῖς καί ἐκκλησιαστικοί πατέρες, ἐξηγώντας τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἀναφέρουν καί τονίζουν τήν ἀνθρώπινη καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ³.

Ὁ ἀείμνηστος ἐρμηνευτής Παν. Τρεμπέλας ἀναφέρει ὅτι ἡ γενεαλογία (α', 1-17) τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου ἀποτελεῖ ἐνωτικό σημεῖο μεταξύ τῆς Π. Διαθήκης καί τῆς Κ. Διαθήκης⁴.

β. Τό δεύτερο θέμα τοῦ κεφ. 1 (1, 18) ἀναφέρεται στήν ὑπερφυσική γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τῆς Μαρίας καί τό Ἅγιο Πνεῦμα ὡς ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐα 7, 14, δηλαδή τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς Π. Διαθήκης. Ὁ εὐαγγελιστής ἀφηγεῖται τή σχέση τοῦ Ἰωσήφ μέ τή Μαρία καί ἐξηγεῖ ὅτι ἡ νομική πατρότητα τοῦ Ἰωσήφ ὀφείλεται στή θεία ἐπέμβαση. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε προφητεύσει ὅτι θά γεννηθεῖ ἀπό τήν Παρθένο Μαρία καί τό ὄνομά Του θά εἶναι Ἐμμανουήλ, πού σημαίνει ὅτι ὁ Θεός θά εἶναι μαζί μας (Ματθ. 1, 23). Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Σ. Ἀγουρίδης ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐκ Παρθένου γέννηση τοῦ Ἰησοῦ σημαίνει ἱστορική ἀνανέωση, διότι μέ τόν Χριστό ἀρχίζει μιά νέα ἐποχή. Ὁ εὐαγγελιστής μέ τήν ἐκ Παρθένου γέννηση τοῦ Θεανθρώπου θέλει νά δηλώσει καί νά τονίσει τόν ἀνακαινιστικό καί λυτρωτικό χαρακτήρα τοῦ Χριστιανισμοῦ⁵.

Οἱ ἐρμηνευτές ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ματθαῖος ἐρμηνεύοντας τό κεφ. 7 τοῦ Ἡσαΐου ἀκολουθεῖ ἐκκλησιαστική παράδοση, ὅπως καί ὁ εὐαγγ. Λουκᾶς (1, 26-38). Ὁ εὐαγγελιστής στό τέλος τοῦ πρώτου κεφαλαίου ἀναφέρει τήν προστασία καί κηδεμονία τῆς Μαρίας ἀπό τόν Ἰωσήφ μέχρι τή γέννηση τοῦ Υἱοῦ τῆς καί ὀνομάζει τόν πρωτότοκο Υἱό τῆς, Ἰησοῦ, πού σημαίνει σωτήρας.

Μέ τήν ἐκπλήρωση λοιπόν τῶν προφητειῶν διαπιστώνουμε τή συνέχεια τῆς «οἰκονομίας» τοῦ Θεοῦ στίς δύο Διαθήκες: ὅ,τι πραγματοποιεῖται στήν Κ. Διαθήκη ἔχει ἤδη προαναγγελθεῖ στήν Π. Διαθήκη⁶. Οἱ ἐπαγγελίες τοῦ Θεοῦ περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία ξεκινοῦν ἀπό τό πρῶτο βιβλίο τῆς Π. Διαθήκης. Οἱ ἐρμηνευτές τῆς Π. Διαθήκης τονίζουν ὅτι τῆ πρώτη μεσσιανική προφητεία εἶναι τό γνωστό πρωτευαγγέλιο, πού ἐπαγγέλεται τή λύτρωση τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπινου γένους ἀπό τόν Μεσσία Χριστό⁷.

Κεφάλαιο δεύτερο

Τά θέματα τοῦ δευτέρου κεφαλαίου προσλαμβάνουν πολεμικό καί ἀπολογητικό χαρακτήρα. Ἀναλυτικά τό περιεχόμενο τοῦ κεφ. 2 ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ εὐαγγελιστής ἀναφέρεται πρῶτα στόν τόπο τῆς γέννησης καί ὀνομάζει τή Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας. Κατόπιν περιγράφει τό κοινωνικό καί πολιτικό περιβάλλον στό ὁποῖο γεννιέται ὁ Μεσσίας. Ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἡρώδης ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς περιοχῆς τῆς Ἰουδαίας καί ἐκπροσωποῦσε τήν πολιτική ἐξουσία τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Μετά ὁ εὐαγγελιστής ὀμιλεῖ γιά τούς Μάγους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν φθάσει στά Ἱεροσόλυμα ἀπό τίς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς καί ἀναζητοῦσαν τό μέρος, ὅπου εἶχε γεννηθεῖ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ὁ Ἡρώδης πληροφορεῖται τό γεγονός καί συγκαλεῖ τίς θρησκευτικές ἀρχές τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τούς ἀρχιερεῖς καί γραμματεῖς, γιά νά μάθει πού γεννιέται ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Οἱ γραμματεῖς τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας μελέτησαν τίς προφητεῖες καί εἶπαν στόν Ἡρώδη ὅτι γεννιέται στή Βηθλεέμ⁸. Τότε ὁ Ἡρώδης προσκαλεῖ τούς Μάγους καί τούς ἀναφέρει τό μέρος τῆς γέννησης τοῦ Μεσσία. Ὁ

βασιλιάς τούς προτρέπει μετά την προσκύνηση του θείου βρέφους να επιστρέψουν, διότι επιθυμεί και ο ίδιος να προσκυνήσει αυτό. Οι Μάγοι καθοδηγούμενοι από τον άστερα έφθασαν στο σπίτι, όπου ήταν η Μαρία με το θείο βρέφος και προσκύνησαν αυτό. "Αγγελος όμως Κυρίου φανερώνεται στους Μάγους και λέγει σ' αυτούς τους διαλογισμούς του 'Ηρώδη. Συμβουλεύει και καθοδηγεί αυτούς να επιστρέψουν απ' άλλο δρόμο στην πατρίδα τους.

Διαπιστώνουμε λοιπόν στην αφήγηση των γεγονότων της γέννησης του 'Ιησού ότι ο Ματθαίος παρουσιάζει το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον να είναι έχθρικό και πολεμικό. Οι έρμηνευτές τονίζουν ότι η ιδιόζουσα κατάσταση στο κεφ. 2 του Ματθαίου είναι η του διωγμού. Οι έννοιες που εκφράζουν τη μεσσιανικότητα του 'Ιησού στο πρώτο κεφάλαιο, στο δεύτερο συγκρίνονται προς διεκδικητές παρόμοιας ιδιότητας ή αξιώματος. 'Ο ευαγγελιστής Ματθαίος αντιπαραθέτει τον 'Ιησού ως τον αληθινό Μεσσία προς τον 'Ηρώδη, ο οποίος εκπροσωπεί τους δημαγωγούς της εποχής του, που διεκδικούσαν το ρόλο του Μεσσία. 'Ο ευαγγελιστής ασκεί κριτική και στον Ιουδαϊσμό, που δεν κατάλαβε και δεν δέχθηκε τον Μεσσία που ήλθε στον κόσμο. Αυτή την έχθρική στάση της Ιουδαϊκής θρησκευτικής ήγεσίας προς τον Μεσσία της 'Εκκλησίας παρουσιάζει ο Ματθαίος από τους πρώτους στίχους του κεφ. 2 στην αφήγηση περί προσκύνησης των Μάγων από την 'Ανατολή και της απόπειρας του 'Ηρώδη να φονεύσει το θείο βρέφος.

Με την αφήγησή του λοιπόν, περί Μάγων και περί 'Ηρώδη, τονίζει ο ευαγγελιστής ότι το κακό άρχισε με τον ίδιο τον ιδρυτή της δυναστείας. 'Ο 'Ηρώδης λοιπόν και οι 'Ιουδαίοι στράφηκαν κατά της νέας θρησκείας: αντίθετα οι μάγοι εκπρόσωποι του ειδωλολατρικού κόσμου δείχνουν με την προσκύνηση του βρέφους 'Ιησού την πίστη και την εϋνοιά τους προς τη νέα Θρησκεία⁹.

Σημειώνουμε επίσης ότι η προσκύνηση του θείου βρέφους από τους σοφούς Μάγους της 'Ανατολής είναι γεγονός που εκφράζει την παγκοσμιότητα της σωτηρίας. 'Ο ευαγγελιστής τονίζει ότι η σωτηρία της βασιλείας του Θεού είναι παγκόσμιος, άφορᾶ σέ όλους τούς ανθρώπους όχι μόνο τούς 'Ισραηλίτες, αλλά και τούς έθνικούς. 'Η διδασκαλία αυτή εκφράζεται σέ πολλά θαύματα, τά όποια αναφέρει ο ευαγγελιστής, όπως στο θαύμα της θεραπείας της θυγατρός της Χανααναίας γυναικός, που ο 'Ιησούς θαυμάσας την πίστη της, την έσωσε από τίς δαιμονικές δυνάμεις (Ματθ. 15, 22).

'Ο συμβολισμός των δώρων των Μάγων

'Ο ευαγγ. Ματθαίος αναφέρει ότι οι Μάγοι ήλθαν στην οικία όπου ήταν η Μαρία με το θείο βρέφος, είδαν το παιδίον με την μητέρα του, και αφού έπεσαν κατά γής το προσκύνησαν. 'Ανοίξαντες δέ τά θησαυροφυλάκιά τους, προσέφεραν σ' αυτό τά δώρα, χρυσό, λίβανο και σμύρνα (2, 11).

'Ο ι. Χρυσόστομος δίνει διπλή συμβολική σημασία στα δώρα των μάγων¹⁰. 'Ο εκκλ. πατέρας τονίζει ότι οι μάγοι πρόσφεραν το χρυσό για να τιμήσουν τον Χριστό ως το νέο βασιλιά του κόσμου, το λιβάνι για να τιμήσουν αυτόν ως Θεό, και τη

σμύρνα για να τιμήσουν τη θυσία Του υπέρ των ανθρώπων (στ. 766). Ἡ δεύτερη συμβολική σημασία εἶναι ἡ ἐξῆς:

Παρομοιάζει τά δῶρα μέ τίς μεγάλες ἀρετές πού ἀναφέρει ὁ ἀπ. Παῦλος, τήν πίστη, τήν ἐλπίδα καί τήν ἀγάπη (Α΄ Κορ. 13, 13). Οἱ τρεῖς Μάγοι βλέποντες τό θεῖο βρέφος ἄνοιξαν τούς θησαυρούς τῆς καρδιάς τους καί πρόσφεραν τήν πίστη πού λάμπει σάν χρυσός, τήν ἐλπίδα πού μυρίζει σάν λιβάνι, καί τήν ἀγάπη πού ἐνώνει καί συσφίγγει σάν σμύρνα τά μέλη τῆς ἐκκλησίας (στ. 768).

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σάββα Ἀγουρίδη: *Ματθαῖος ὁ Εὐαγγελιστής*, ἐκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήνα 2000, σ. 17.
2. Ἡσαΐας 55, 3, «*διαθήκην αἰῶνιον, τά ὅσα Δαυὶδ τά πιστά*».
3. Ἐπιφανίου, *Κατά αἱρέσεων*, βιβλ. Ι, MPG 41, 456 C. «*Οὐ μετὰ τό βάπτισμα Χριστός γίνεται, ἀλλά εὐθύς Χριστός ἐγεννήθη ἀπό Μαρίας Παρθένου Θεός καί ἄνθρωπος*». Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία β΄ εἰς τήν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, MPG 77, 1377 C. «*Ἐπειδή παρά τοῦ Πατρός γεγένηται ὁ Μονογενής, πῶς ἐπέχθη πάλιν ἐκ Παρθένου; Ἐκ τοῦ Πατρός γεγένηται τῆ φύσει, ἐκ Παρθένου γεννᾶται δι' οἰκονομίαν· ἐκεῖνο ὡς Θεός, τοῦτο ὡς ἄνθρωπος*».
4. Παν. Τρεμπέλα: *Ἐπόμνημα εἰς τό κατά Ματθαῖον εὐαγγέλιον*, Ἀθήναι 1951, σ. 27.
5. Σάββα Ἀγουρίδη, *μν. ἔργ.*, σ. 24.
6. Ἰωάν. Καραβιδουπόλου: *Εἰσαγωγή στήν Καινή Διαθήκη*, ἐκδ. β΄, Θεσ/νίκη 1980, σελ. 83.
7. Σταύρου Ε. Καλαντζάκη: «*ΕΝ ΑΡΧῆ ΕΠΟΙΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ*», Ἑρμηνευτική ἀνάλυση τῶν περι δημιουργίας διηγήσεων τῆς Γενέσεως, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 2001, σελ. 584.
8. Μιχ. 5, 2 «*Ἄλλά ἀπό ἐσένα Βηθλεέμ, πόλη τῆς περιοχῆς ὅπου κατοικεῖ ἡ συγγένεια Ἐφραδά, ἄν καί εἶσαι μιά ἀπό τίς πιό μικρές πόλεις τοῦ Ἰούδα, ἐγώ θά κάνω νά προέλθει ἐκεῖνος πού θά γίνει ἄρχοντας τοῦ Ἰσραήλ*».
9. Σάββα Ἀγουρίδη: *Θεολογία καί Ἐπικαιρότητα*, ἐκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήνα 1996, σ. 329.
10. Ἰωάν. Χρυσόστομος, *Εἰς τήν γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, ὁμιλία, MPG 61, στ. 763-768.

ΤΙΝΑ ΜΕ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

25. Ποιά τά βασικά θέματα τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ;

Πρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιῦ Φαλήρου, Ἱ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΑΝ ΔΙΕΡΩΤΗΘΟΥΜΕ ποιά θέματα τῶν Εὐαγγελίων γίνονται ἀποδεκτά ἀπό τή νεότερη βιβλική ἔρευνα γιατί ἀντιπροσωπεύουν τή διδασκαλία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀπάντηση ὀφείλει νά περικλείει τά ἐξῆς πέντε βασικά θέματα τῆς κηρυσσόμενης βασιλείας τοῦ Θεοῦ:

α. *Ὁ νέος τρόπος τῆς σωτηρίας πού προσφέρει ὁ Θεός στήν ἀνθρωπότητα.* Πρωταρχικό θέμα τῆς διδασκαλίας καί τῆς δράσης τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ὅτι ἡ σωτηρία πού ἐκδηλώνεται μέ θεϊκή πρωτοβουλία στήν ἀνθρώπινη ἱστορία εἶναι ἡ ἀποκατάσταση τῆς αὐθεντικότητος τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή τῆς ἀπελευθέρωσής του ἀπό τό φυσικό κακό, προσωπικές ἀσθένειες, ἐθνικές καταστροφές καί ἡθική κατάπτωση.

β. *Ἡ θεμελιώδης ἰσχὺς τῆς Γραφῆς (τῆς Π.Δ.) καί τῆς θρησκευτικῆς παράδοσης τοῦ Ἰσραήλ.* Ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει τό schema Yisrael τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως (Δτ. 6,4), πού ἐκφράζει τήν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ (Μκ. 12, 29), καί ἀποδέχεται τό Νόμο τῆς Π.Δ. ὡς πηγὴ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ γιὰ τήν ἀνθρώπινη συμπεριφορά.

γ. *Ἡ σαφὴς ἔμφαση γιὰ τόν Θεό ὡς πατέρα.* Μέ τό κήρυγμά του ὁ Ἰησοῦς ἐνδυναμώνει τήν παραδοσιακὴ ἀντίληψη τοῦ Ἰσραήλ γιὰ τόν Θεό, χωρὶς νά εἰσάγει καινοτομίες. Ὅπως στήν Π.Δ. ὁ

«Κύριος ὁ Θεός» (Ὁ) ἦταν ὁ μοναδικὸς Θεός τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ καί πατέρας τοῦ Ἰσραήλ (Δτ. 32,6· Ἱερ. 3,4· Ἠσ. 63, 16), ἔτσι κι ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται στόν Θεό ὡς Πατέρα μέ ἓναν ἰδιαίτερο τρόπο, ξεχωριστό καί προσωπικό (Μκ. 14,36). Καί διδάσκει τοὺς μαθητὲς του νά ἐπικαλοῦνται αὐτὴ τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ στό νέο τρόπο τῆς προσευχῆς τους (Μτ. 6,9-13· Λκ. 11,2-4).

δ. *Ὁ δικὸς του ρόλος στό γεγονός τῆς σωτηρίας.* Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἐνεργεῖ ὡς μεσίτης τοῦ Θεοῦ, συγχωρεῖ ἁμαρτίες καί μέ αὐθεντία ἐπανερμηνεύει τό λόγο τοῦ Θεοῦ στή Γραφή. Μέ τὴν ἀποστολή του ὑπερβαίνει τὴν παρουσία τῆς ἀνθρώπινης ἁμαρτίας καί διδάσκει ὅτι δι' Αὐτοῦ παρέχεται ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτημάτων. Ἔτσι, διαφέρει καί ὑπερέχει ἀπὸ τοὺς παλαιότερους προφῆτες.

ε. *Ὁ ἐπανατοπισμὸς τοῦ ρόλου τῆς ἀγάπης στήν ἀνθρώπινη ζωὴ.* Νέα ἔμφαση καί μεγαλύτερη σπουδαιότητα σέ σχέση μέ τὴν Π.Δ. προσδίδει στήν ἀγάπη ἢ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Ἐνῶ ἡ Π.Δ. ἐπέμενε στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί τοῦ πλησίον (Δτ. 6,4-5· Λευ. 19,18), ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ τὴν ἐντολή καί τὴν ἐπεκτείνει ὥστε νά περιλάβει καί τοὺς ἐχθροὺς (Μκ. 12,30-31· Μτ. 5,44· 22,40). Τὴν ἀγάπη ὁ Ἰησοῦς τὴ θεωρεῖ ὡς τὴ συγκεφαλαίωση ὅλων.

Τά ψίχουλα τῆς Χανααναίας

Πρωτ. Ἄντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἄγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἄρχ. Ἀθηνῶν

Α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Ἡ θέση τῆς Κυριακῆς
στό ἐκκλησιαστικό ἔτος
2. Σύνδεση μέ τήν προηγούμενη
Κυριακή
3. Περίληψη τῆς περικοπῆς
καί ἀναγγελία τοῦ θέματος

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἀκούσαμε σήμερα στό Εὐαγγέλιο γιά τή συνάντηση πού εἶχε ὁ Χριστός μέ μία γυναίκα Χαναναία, στήν περιοχή τῆς Τύρου καί τῆς Σιδῶνος. Στά σύνορα δηλαδή τοῦ Ἰσραήλ, ἐκεῖ πού κατοικοῦσαν περισσότερο εἰδωλολάτρες καί ὄχι πιστοί στόν Θεό. Τό Εὐαγγέλιο αὐτό τό ἀκοῦμε μία Κυριακή πρῖν ἀρχίσει τό Τριῶδιο. Μποροῦμε νά ποῦμε πώς μᾶς προετοιμάζει γι' αὐτή τήν τόσο σπουδαία γιά τούς πιστούς περίοδο φέροντάς μας ὡς παράδειγμα στάσης μπροστά στόν Θεό μία γυναίκα πού δέν ἀνῆκε ἐπίσημα στό λαό του.

2. Ἐνῶ δηλαδή τήν προηγούμενη Κυριακή μᾶς ἔδειξε ἕναν ἄνδρα, τόν Ζακχαῖο, ὡς πρότυπο ἀληθινῆς ἀναζήτησης τοῦ Θεοῦ, τώρα μᾶς δείχνει μία γυναίκα, πού ὄχι μόνο ἀναζητᾷ τόν Θεό ἀλλά καί τόν ἀνακαλύπτει στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ζακχαῖος ἀνέβηκε στό δένδρο γιά νά δεῖ τόν Χριστό ποιός εἶναι, ἀπό μακριά. Ἀντίθετα, ἡ Χαναναία ξετρουπώνει τόν

Χριστό, πού ὅπως λέει ὁ εὐαγγελιστής Μᾶρκος, κρυβόταν ἀπό τούς ἀνθρώπους μένοντας σέ κάποιο σπίτι.

3. Ἐκεῖ, μόλις τόν βρῆκε, ἔσπευσε νά τόν παρακαλέσει νά γιατρέψει τό δαιμονισμένο παιδί της. Ὁ Χριστός, ὅταν τήν εἶδε καί τήν ἄκουσε νά φωνάζει δυνατά «Υἱέ Δαυίδ, ἐλέησέ με», δέν τῆς ἔδωσε καμιά σημασία. Στή συνέχεια, ἤρθαν οἱ μαθητές του καί τόν παρακάλεσαν λέγοντας «Ἀπόλύσέ την, δῶσ' της αὐτό πού ζητάει, πές της κάποιο λόγο, γιατί φωνάζει συνέχεια πίσω μας καί δέν μπορεῖ κανεῖς νά τήν ἀντέξει». Ὁ Χριστός τούς ἀπάντησε λέγοντας ὅτι ἔχει ἀποσταλεῖ μόνο γιά τούς πλανημένους Ἰσραηλίτες. Ἡ γυναίκα ἐπέμενε ζητώντας βοήθεια. Ὁ Χριστός τῆς εἶπε ὅτι δέν εἶναι σωστό νά παίρνει κανεῖς τό φωμί τῶν παιδιῶν του καί νά τό δίνει στά σκυλιά. Ἡ γυναίκα τοῦ ἀπάντησε ὅτι «καί τά σκυλιά τρῶνε τά ψίχουλα πού πέφτουν ἀπό τό τραπέζι τοῦ ἀφεντικοῦ τους». Σύμφωνα μέ τόν εὐαγγελιστή Μᾶρκο, ὁ Χριστός τῆς εἶπε: «Γι' αὐτόν τό λόγο πού εἶπες, πήγαινε· τό κορίτσι σου ἔχει κιόλας θεραπευτεῖ ἀπό τό δαιμόνιο». Καί συμπληρώνει ὁ Ματθαῖος τά λόγια τοῦ Χριστοῦ: «᾽ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις».

B. ΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. *Ἡ εἰκόνα τῆς Χανααναίας πού ἔβλεπαν οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι*
2. *Ἡ ἀληθινή της εἰκόνα πού ἀνέδειξε ὁ Χριστός*
3. *Οἱ συγγενεῖς τοῦ Χριστοῦ*

1. Βλέπετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι ὁ Χριστός ἀντιμετωπίζει τὴ Χανααναία γυναίκα μὲ τὸν τρόπο πού ἀντιμετώπιζαν οἱ Ἑβραῖοι τοὺς εἰδωλολάτρες, οἱ πιστοὶ τοὺς ἀπίστους, αὐτοὶ πού πίστευαν στὸν ἀληθινὸ Θεὸ αὐτούς πού δὲν εἶχαν καμιά σχέση μαζί του. Γι' αὐτὸ καὶ χρωματίζει στὸ πρόσωπό της μὲ ἔντονα χρώματα τὴν εἰκόνα πού εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρες. Ἡ γυναίκα καταφρονεῖται καὶ πληγώνεται συνεχῶς. Ὅταν ἐμφανίζεται μπροστά του, δὲν τῆς δίνει σημασία, δὲν τὴν ἀκούει, τὴν ἀντιμετωπίζει μὲ ψυχρότητα. Οἱ μαθητὲς τὴν ἀντιμετωπίζουν μὲ χειρότερο τρόπο. Τὸν πόνο μίας μάνας πού ἔχει ἄρρωστο παιδί τὸν βλέπουν ὡς ἀπλή ἐνόχληση. Δὲν δείχνουν νὰ τοὺς ἐνδιαφέρει ἢ κατάστασή της, ὅτι ὑποφέρει καὶ ταλαιπωρεῖται, ἀλλὰ θέλουν νὰ ἡσυχάσουν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὴ φασαρία πού κάνει. Ἡ συμπεριφορὰ τους τὴν πληγώνει γιὰ δευτέρα φορά. Ἡ γυναίκα δέχεται καὶ τρίτη πληγή, ὅταν ὁ Χριστὸς τὴ βγάξει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν τοποθετεῖ μὲ τὰ ζῶα. Οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν τὴ γνώμη πὼς ὅσοι δὲν πίστευαν στὸν ἀληθινὸ Θεὸ ἦσαν σάν τὰ ζῶα. Γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅτι δὲν εἶναι σωστό τὸ φαγητό τῶν παιδιῶν νὰ τὸ δίνει στὰ σκυλιά.

2. Ἡ Χανααναία ἀποδέχεται χωρὶς ἀντίσταση τὴν εἰκόνα γιὰ τὸν ἑαυτὸ της πού ζωγραφίζει ὁ Χριστὸς μὲ τόσο ἔντονα χρώματα. Δὲ λέει ὅτι δὲν ἰσχύουν, παρότι εἶναι τόσο σκληρά. Οὔτε ἀπογοητεύεται γιὰ νὰ

παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐκζήτηση τοῦ ἐλέους. Ὅταν ὁ Χριστὸς δὲν τῆς ἀπαντᾷ, αὐτὴ ἐπιμένει. Ὅταν δηλώνει ὅτι ἦρθε μόνο γιὰ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἐκείνη γονατίζει, τὸν προσκυνᾷ καὶ ζητάει τὴ βοήθειά του. Καὶ ὅταν ἐκεῖνος τὴν ὀνομάζει σκυλί, ἢ γυναίκα ζητάει τὸ μερίδιο τῶν σκυλιῶν. Καὶ βέβαια, ὁ Χριστὸς, μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, φανερώνει ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι ἀληθινὸ παιδί τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ μιλάει μὲ τὴ γλῶσσα πού χρησιμοποιοῦσαν αὐτοὶ πού πίστευαν στὸν Θεὸ καὶ νόμιζαν ὅτι εἶναι τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστὸς ἀντιστρέφει τὰ πράγματα καὶ δείχνει ὅτι ἀληθινὸ παιδί τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκείνη πού ἢ ταπεινώσῃ της ξεπερνᾷ ἐκαστὸ ὄριο, ἢ εἰδωλολάτρισσα Χανααναία.

Ἐχει σημασία αὐτὸ νὰ τὸ προσέξουμε. Ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ τὰ ἴδια ὑλικά γιὰ νὰ οἰκοδομήσει τὴν ἀντιστροφή τῆς εικόνας. Ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι ξένη, ὅτι δὲν τῆς ἀξίζει ἢ μέριμνα τοῦ Θεοῦ πού ὑπάρχει μόνο γιὰ τοὺς πιστοὺς καὶ ὅτι εἶναι ζῶο καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Καὶ ὅταν ἡ Χανααναία τὰ ὁμολογεῖ ὅλα αὐτὰ μὲ τὸ στόμα της, ἐκεῖνος τὴ βεβαιώνει: «Γι' αὐτὸ τὸν λόγο πού εἶπες, γιὰ τὸ ὅτι ἔβαλες τὸν ἑαυτὸ σου μαζί μὲ τὰ ζῶα, γι' αὐτὸ εἶσαι τόσο μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἄσχετα μὲ τὴ γνώμη πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ σένα. Μπροστά στὸν Θεὸ εἶσαι τὸ ἀληθινὸ, τὸ γνήσιο παιδί τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνο πού αὐτὸς ἀγαπάει. Καὶ ὅλα εἶναι δικά σου. Πήγαινε στὸ σπίτι σου, τὸ παιδί σου ἔχει θεραπευτεῖ». Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, οἱ ἄνθρωποι γίνονται συγγενεῖς τοῦ Θεοῦ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος συνδέει τὴ Χανααναία, πού δὲν ἀνῆκε στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ καταγωγή, μὲ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἱστορία του.

3. Ὁ ἴδιος εὐαγγελιστὴς τέτοιες γυναῖκες τίς βάζει μέσα στὸ γενεαλογικὸ δέ-

ντρο του Χριστού. Τή Θάμαρ, τή Ραάβ, τή Ρούθ. Ἡ Ρούθ ἦταν κι ἐκεῖνη εἰδωλολάτρισα. Παντρεύτηκε ἕναν πιστό Ἰσραηλίτη πού εἶχε μεταναστεύσει στά μέρη της λόγω λιμοῦ τήν ἐποχή τῶν Κριτῶν. Ὅταν πέθανε ὁ ἄντρας της, ἀκολούθησε, ὅπως λέει ἡ ἱστορία, τήν πεθερά της πίσω στή γῆ τοῦ Ἰσραήλ. Καί ἐπειδὴ ἦταν φτωχές, εἶπε στήν πεθερά της: «Ἐφησέ με νά πάω σ' ἕνα χωράφι νά μαζέψω τά στάχυα πού ἀφήνουν οἱ θεριστές. Κάποιον θά βρῶ πού θά μ' ἀφήσει νά τό κάνω» (Ρούθ 2,2). Ἔτσι, πήγαινε πίσω ἀπό τούς θεριστές καί μάζευε τά στάχυα πού ἔπεφταν. Ὅχι τά καλά στάχυα, δέν ἔπαιρνε αὐτά πού οἱ ἄνθρωποι συγκόμιζαν γιά νά τά ἀλωνίσουν, ἀλλά αὐτά πού δέν τούς δίνανε σημασία καί τά ἐγκατέλειπαν στό χωράφι. Ὅπως ἡ Χαναναία τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου θεωροῦσε δικά της τά ψίχουλα πού ἔπεφταν ἀπό τό τραπέζι. Ὅπως ὁ φτωχός Λάζαρος ζοῦσε ἀπό τά ἴδια ψίχουλα παρέα μέ τά σκυλιά. Ὁ ἄνθρωπος στό χωράφι τοῦ ὁποίου μάζευε τά στάχυα τῆς εἶπε: «Ἐφησες τούς γονεῖς σου καί τή χώρα πού γεννήθηκες, καί ἦρθες σ' ἕναν λαό πού δέν τόν γνώριζες ἀπό πρῖν. Ὁ Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ ν' ἀνταμείψει τήν πράξη σου καί νά σοῦ τό ξεπληρώσει στό ἀκέραιο, πού ἦρθες κάτω ἀπό τά φτερά του νά σκεπαστεῖς» (Ρούθ 2,11-12). Καί ζώντας ἔτσι, μέ τήν ἐργασία αὐτή, ἡ Ρούθ ἀξιώθηκε νά γίνει πρόγονος τοῦ Χριστοῦ. Καί τούτη ἡ Χαναναία νά γίνει τό ἀληθινό παιδί του. Μοιάζουν τόσο πολύ.

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

1. *Σύνδεση μέ τά προηγούμενα*
2. *Ὁ πειρασμός μας*

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἔχει μεγάλη σημασία νά καταλάβουμε τή στάση τῆς Χαναναίας. Εἶναι ἡ στάση πού βρίσκουμε στό Σαμαρείτη καί στόν Ἑκατόνταρχο, πού τήν πίστη του θαύμασε ὁ Χριστός λέγοντας ὅτι «τέτοια πίστη δέν εἶδα σέ ὄλοκληρο τόν Ἰσραήλ». Εἶναι ἡ στάση τῶν ἄλλων πού ὁ Χριστός ἐπίτηδες ἀνέδειξε γιά νά θέσει κριτήρια σέ ἐκείνους πού νομίζουν ὅτι εἶναι ἀληθινά παιδιά τοῦ Θεοῦ. Αὐτό πού συμβαίνει στή Χαναναία ποιό εἶναι λοιπόν; Ὅτι συνειδητοποιεῖ πῶς μπροστά στόν Θεό δέν ἔχει τίποτε. Ὅτι καμιά ἀξίωση δέν ὑπάρχει γιά νά ἀπαιτήσεις ἀπό τόν Θεό τό παραμικρό. Μπροστά στόν Θεό εἶσαι γυμνός, καί μόνο ἡ χάρη του μπορεῖ νά σέ ἐμφανίσει. Κι ἐπειδὴ μόνο ὁ,τι ἡ χάρη του καλύπτει ὑπάρχει, εἶσαι ἀκόμα περισσότερο γυμνός. Ναι, μπροστά στόν Θεό ὁ ἄνθρωπος δέν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο ἐάν καί ὅσο τό θέλει ὁ Θεός. Μέ καμιά ἀξίωση δέν προσέρχεται στόν Θεό γιά νά ἀπαιτήσεις ὅτιδήποτε.

2. Στό σημερινό Εὐαγγέλιο βλέπουμε ποιός εἶναι ὁ μεγαλύτερος πειρασμός τῶν ἀνθρώπων πού πιστεύουν στόν Θεό ὅπως ἐμεῖς. Εἶναι νά νομίζουμε ὅτι, ἐπειδὴ κληρονομήσαμε μία παράδοση ἀπό τούς πατεράδες καί τούς παπποῦδες μας, ὑποχρεώνεται ὁ Θεός νά ἐνεργεῖ πάντοτε ὑπέρ ἡμῶν, ἀνεξάρτητα ἀπό τή δική μας κατάσταση. Ἐχουμε κατασκευάσει μία εἰκόνα πιστοῦ ἀνθρώπου πού δέν ἀντέχει στίς προϋποθέσεις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἰκόνα αὐτή ἔχει γιά χαρακτηριστικά μας ὄχι τή δική μας πίστη ἀλλά τήν πίστη τῶν πατέρων μας. Ἡ Χαναναία δέν εἶχε πιστούς προγόνους, εἶχε ὅμως δική της πίστη. Μέ τόν ζωντανότερο τρόπο καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ εἰκόνα πού ἔχουμε γιά τόν ἑαυτό μας εἶναι μεγάλη πλάνη, μεγάλο λάθος, δρόμος πού

δέν φτάνει στόν Θεό, αντίθετα μάλιστα δημιουργεῖ προβλήματα. Ὁ Χριστός τσακίζει, σπάει σέ κομματάκια τήν πλαστή εικόνα πού ἔχουμε γιά τόν ἑαυτό μας καί τή συλλογική μας νοοτροπία γιά τήν παράδοσή μας.

Ὁ Χριστός εἶναι σαφής. Αὐτή ἡ γυναῖκα, ἡ εἰδωλόλατρισσα, ἀποδέχτηκε μέ τόν ταπεινότερο τρόπο τή χειρότερη εικόνα πού τῆς ἔθεσε μπροστά της ὁ ἴδιος ὁ Θεός, κι ἔτσι ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἀληθινό παιδί τοῦ Θεοῦ.

Καί νά μήν ξεχνᾶμε ὅτι μία ἀπό τίς προϋποθέσεις πού θέτει ὁ Χριστός γιά νά γίνουμε παιδιά του, νά ἀνασυγκροτήσουμε τήν εικόνα τοῦ Θεοῦ μέσα μας, εἶναι καί ἡ στάση μας ἀπέναντι στούς ξένους. Αὐτούς πού σάν τή Ρούθ καί τή Χαναναία γεμίζουν καθημερινά τόν τόπο μας. Ἄς τούς δοῦμε ὡς προστατευόμενους τοῦ Θεοῦ καί ἄς εὐχηθοῦμε μαζί μέ τόν πιστό Ἰσραηλίτη νά τούς σκεπάξει κάτω ἀπ' τά φτερά του.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Περίληψη προηγουμένων

2. Προτροπή

1. Ὁλόκληρη ἡ ἱερή ἱστορία μᾶς δείχνει πῶς μπορούμε νά γίνουμε συγγενεῖς τοῦ Χριστοῦ. Μέ τήν πίστη τῆς Χαναναίας. Πίστη στήν καλοσύνη τοῦ Θεοῦ, πού ἔχει ἀφετηρία τή δική μας ταπείνωση. Τή συνειδητοποίηση ἐκ μέρους μας τῆς μεγαλοσύνης τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε ἄνθρωπος καί ντύθηκε τή δική μας ταπείνωση. Τῆς γυμνότητάς μας, πού δέν ἐγείρει ἀπαιτήσεις ἀπό κληρονομικά δικαιώματα καί δέν ἀξιώνει τή χάρη τοῦ Θεοῦ ἐπειδή ὁ Θεός χρωστάει.

2. Εἶθε κι ἐμεῖς, ἀγαπητοί ἀδελφοί, νά προβληματιστοῦμε πάνω σ' αὐτή τήν εικόνα τῆς Χαναναίας. Νά συνειδητοποιήσουμε τή γυμνότητά μας μπροστά στόν Θεό, νά κάνουμε τήν ἱστορία τῶν πατέρων μας δική μας ἱστορία, γιά νά πορευθοῦμε ὅπως θέλει ὁ Θεός καί νά ἀξιωθοῦμε νά γίνουμε γνήσια παιδιά του. Ἀμήν.

Μετενσάρκωση και Ὁρθόδοξη πίστη

Πρωτ. Σωτηρίου Ὁ. Ἀθανασούλα,
Ἐφημ. Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Τριπόλεως

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ εἶναι ἡ Ἀλήθεια πού μᾶς ἔχει φανερώσει ὁ Θεός γιά τή σωτηρία μας. Ἐχοντας σάν ὁδηγό αὐτή τήν Ἀλήθεια ὁ ἄνθρωπος προσεγγίζει τόν Θεό, κοινωνεῖ μαζί Του καί σώζεται. Ἡ Ἀλήθεια αὐτή δέν μᾶς φανερώνει μόνο τί εἶναι ὁ Θεός, ἀλλά καί τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καί ποία εἶναι ἡ σχέση του μέ τόν Θεό. Εἶναι φανερό, λοιπόν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη ἀνθρωπολογία, δηλ. ἡ Ὁρθόδοξη διδασκαλία γιά τόν ἄνθρωπο, εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς σωτηρίας μας.

Ἡ διδασκαλία αὐτή, καταγράφεται ἤδη στά πρῶτα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης, μαρτυρεῖται στήν Κ. Διαθήκη καί ἀναπτύσσεται ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί δέχεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, ξεχωριστό ἀπό τά ἄλλα δημιουργήματα. Ἐχει πλαστεῖ «κατ' εἰκόνα» καί «καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ. Κάθε ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό σῶμα καί ψυχή, πού εἶναι στοιχεῖα μοναδικά καί ἀνεπανάληπτα σέ καθέναν, γι' αὐτό κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία. Ὡς μοναδικά καί ἀνεπανάληπτα τό σῶμα καί ἡ ψυχή ἔχουν ἀρχή, δηλ. ἔρχονται στήν ὑπαρξη καί τά δύο μαζί, ὅμως, ἐνῶ τό σῶμα ἔχει ἀρχή καί τέλος, ἡ ψυχή ἔχει ἀρχή, ἀλλά δέν ἔχει τέλος. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ χωρισμός τῆς ψυχῆς ἀπό τό σῶμα καί τό τέλος τοῦ σώματος. Προῆλθε ἀπό τήν

ἀμαρτία τῶν πρώτων ἀνθρώπων, πού ἄνοιξε τίς πύλες γιά τήν εἴσοδο κάθε ἀμαρτίας στόν κόσμο. Μέ τήν ἀμαρτία ὁ ἄνθρωπος ἔχασε σέ μεγάλο βαθμό τήν ἀρχική ὁμοιότητα πού εἶχε μέ τόν Θεό, ὁμοιώθηκε πλέον μέ τά ἄλογα κτήνη καί ἔγινε δοῦλος τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστός ἦλθε στόν κόσμο γιά νά μᾶς λυτρώσει ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς ἀμαρτίας. Μέ τήν Ἀνάστασή Του νίκησε τόν θάνατο καί μεταδίδει αὐτή τήν νίκη καί σέ μᾶς, δηλ. κάποτε θά ἀναστήσει τά νεκρά σώματα ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Μετά τήν τελική Κρίση, ἄλλοι θά ἀπολαμβάνουν τήν αἰώνια Ζωή κοντά στόν Θεό καί ἄλλοι θά ὑφίστανται τήν αἰώνια Κόλαση. Ἀλλά, καί ἀπό τή στιγμή πού πεθαίνει κάποιος, ἡ ψυχή του κρίνεται προσωρινά καί προγεύεται ἀπό τώρα μία ἀπό τίς δύο καταστάσεις. Στόχος καί προορισμός μας εἶναι νά ζήσουμε τήν αἰώνια καί ἀληθινή Ζωή μαζί μέ τόν Θεό.

Πολλά σημεία αὐτῆς τῆς διδασκαλίας γιά τόν ἄνθρωπο ἔχουν κατά καιροῦς ἀμφισβητηθεῖ ἀπό διάφορες αἱρέσεις. Ἡ σοβαρότερη, ὅμως, ἀπειλή, πού καταργεῖ τήν Ὁρθόδοξη ἀνθρωπολογία στό σύνολό της, φαίνεται νά εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς μετενσάρκωσης, πού προβάλλεται συστηματικά τά τελευταῖα χρόνια, προερχόμενη ἀπό τίς ἀνατολικές θρησκείες τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ καί τοῦ Βου-

δισμοῦ. Μορφές αὐτῆς τῆς διδασκαλίας συναντᾶμε σέ ἀρχαίους Ἑλληνας καί ἄλλοῦ, ἢ πιό γνωστή μορφή, ὅμως, εἶναι αὐτή τῶν ἀνατολικῶν θρησκειῶν.

Τί δέχεται ἡ μετενσάρκωση; Δέχεται ὅτι ἓνα ὄν, π.χ. ἓνας ἄνθρωπος, μετά τόν βιολογικό του θάνατο, ἐπανέρχεται στή ζωή μέ ἓνα ἄλλο σῶμα. Τό σῶμα αὐτό δέν εἶναι ἀπαραίτητα ἀπό τό ἴδιο γένος, δηλ. ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι βέβαιο ὅτι θά ξαναγεννηθεῖ σάν ἄλλος ἄνθρωπος. Μπορεῖ νά ξαναγεννηθεῖ σάν ζῶο, σάν πράγμα (πέτρα, ξύλο κ.λπ.) ἀκόμη καί σάν «θεός»! Σέ τελευταία ἀνάλυση, ὁ ἄνθρωπος εἶναι δέσμιος μιᾶς μακρᾶς ἀλυσίδας γεννήσεων καί θανάτων, πού στή γλώσσα τῶν ἀνατολικῶν θρησκειῶν ὀνομάζεται «σαμσάρα». Λύτρωση καί σωτηρία εἶναι τό νά κατορθώσει κάποτε νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τή «σαμσάρα», δηλ. νά λήξει αὐτή ἡ ἀδιάκοπη διαδοχή γεννήσεων καί θανάτων. Για νά γίνει αὐτό, πρέπει νά μετεσαρκοθεῖ ἑκατοντάδες, χιλιάδες ἢ καί ἑκατομμύρια φορές. Ἡ μορφή μέ τήν ὁποία θά ξαναέλθει στόν κόσμο ἐξαρτᾶται ἀπό τό «κάρμα», δηλαδή ἀπό τήν ἐνέργεια πού συγκεντρώνει ὁ ἄνθρωπος σύμφωνα μέ τίς πράξεις του. Τό «κάρμα» μᾶς συνοδεύει ἀπό τίς προηγούμενες «ζωές» μας καί μᾶς καθορίζει ἀπόλυτα, λένε οἱ ὀπαδοί αὐτῶν τῶν θρησκειῶν. Αὐτό πού μπορούμε νά κάνουμε εἶναι μόνο νά προσθέτουμε θετικό «κάρμα» σ αὐτό πού ἤδη ὑπάρχει. Ἡ τελική λύτρωση, ἂν κατορθώσει κάποιος νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τά δεσμά τῆς «σαμσάρα», εἶναι ἡ πλήρης διάλυση μέσα σέ μιᾶ ἀπρόσωπη θεότητα, δηλ. ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου.

Εἶναι φανερό, ὅτι καί ἡ ἀπλή σύγκριση

τῶν παραπάνω ἀντιλήψεων μέ τήν Ὁρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία γιά τόν ἄνθρωπο ἀποδεικνύει ὅτι μεταξύ τῶν δύο θεωρήσεων δέν ὑπάρχει καμία ὁμοιότητα. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ μετενσάρκωση εἶναι μιᾶ διδασκαλία ἐντελῶς ἀσυμβίβαστη μέ τήν Ὁρθόδοξη πίστη, πού ὅποιος τήν ἀποδέχεται κιδυνεύει σοβαρά ὡς πρός τή σωτηρία του, δηλ. δέν σώζεται. Ἐπί πλέον ἡ διδασκαλία αὐτή προϋποθέτει μιᾶ ἐντελῶς διαφορετική ἀντίληψη γιά τόν Θεό, τήν ἀντίληψη τῶν ἀνατολικῶν θρησκειῶν. Αὐτή δέχεται ὅτι ὁ Θεός δέν εἶναι συγκεκριμένο πρόσωπο, ἢ μάλλον τρία πρόσωπα (Πατέρας, Υἱός καί Ἅγιο Πνεῦμα), ὅπως δέχεται ἡ χριστιανική πίστη, ἀλλά μιᾶ ἀπρόσωπη δύναμη, πού διαχέεται μέσα στό σύμπαν. Αὐτή παίρνει διάφορες μορφές καί σχηματίζει τά πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἐπί πλέον οἱ ἀνατολικές θρησκείες δέν δέχονται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ μόνος ἀληθινός Θεός καί μοναδικός Σωτῆρας καί Λυτρωτής τοῦ κόσμου.

Τό πιό ἐπικίνδυνο εἶναι ὅτι ἡ μετενσάρκωση ἐμφανίζεται συνήθως (στή χώρα μας τουλάχιστον) σάν μιᾶ διδασκαλία πού συμβιβάζεται ἀπόλυτα μέ τήν Ὁρθόδοξη πίστη. Οἱ ὀπαδοί της δέν μᾶς καλοῦν νά ἐγκαταλείψουμε τήν πίστη μας ἢ τήν Ἐκκλησία μας καί νά ἐνταχθοῦμε σέ μιᾶ ἄλλη ομάδα, ἀλλά ἐπιδιώκουν νά παραμείνουμε στήν Ἐκκλησία ὡς πλανημένοι (αἰρετικοί). Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ μετενσάρκωση εἶναι μιᾶ διδασκαλία, πού ἐπιχειρεῖ νά ἀλλοιώσει τό Ὁρθόδοξο φρόνημα γενικά, γι αὐτό ἀπαιτεῖται ιδιαίτερη ἐπαγρύπνηση καί προσοχή τόσο ἀπό τήν Ἐκκλησία μας, ὅσο καί ἀπό κάθε Ὁρθόδοξο πιστό.

Εἰσοδεύοντας στό ἱερό Δωδεκαήμερο (Σχόλια στό ποίημα τοῦ Τ.Κ. Παπατσώνη, Οἱ γιορτάδες)

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,
Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

ΜΕΣΑ ΣΕ ΚΑΙΡΟΥΣ πού τρικυμίζουν ἐπικίνδυνα καί δέν ἀφήνουν στήν ψυχή περιθώρια ἔγκαρπου βίου καί δυνατότητας στοχασμοῦ, καθώς ἐγγίζει τό ἱερό Δωδεκαήμερο, ἐπικαίρως ὁ κάθε συνειδητός φιλέορτος καταφεύγει σέ κείμενα καί λόγους τούς ὁποίους, προφητικῶ τῶ τρόπῳ ἐτοίμασαν ἔνιοι λόγιοι, φιλοτίμως καί φιλοθέως, ὥστε εὐσχημόνως νά τήν μεταποιήσουν σέ φερέλπιδα πτυχή βίου.

Καταφυγή στόν φιλέορτο πιστό τοῦ 21^{ου} αἰ. ἀποτελεῖ, μαζί μέ τόν ἱερό λόγο τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ ποίηση, ἡ ὁποία τόν διδάσκει, παράλληλα μέ τά ὅσα μύρια, δίκην ἀναψυχῆς, ραντίζει τήν ψυχή καί τό εἶναι ὀλόκληρο. Κι ἀπό τούς ποιητές διακρίνεται στό βάθος τοῦ χρόνου, ἡ σεμνή καί πάντα πειθαρχημένη Μορφή τοῦ μεγάλου νεοέλληνα ποιητῆ Τ. Κ. Παπατσώνη.

Ἄν καί τά περισσότερα τῶν λεγομένων θρησκευτικῶν ποιημάτων τοῦ Τ.Κ.Π. ἔχουν ὡς θέμα τους τίς ἑορτές τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, στήν παρούσα γραφή θά ἐπιχειρηθεῖ μιά προσέγγιση στό ποίημα «Οἱ Γιορτάδες» (Ἐκλογή β', σελ. 150). Κι αὐτό, ἐπειδῆ στή μνήμη ἀπομένει ἀκόμα ἐκείνη ἡ εὐωδία ἀπό τά ξύλα τῆς κουμαριάς καί τοῦ σχίνου πού καίγανε οἱ παρασιές τῶν μικροκαμωμένων/ταπεινῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, πού τά ἐπισκεπτόμασταν

τό ἀπόβραδο τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, γιά νά ποῦμε τά κάλαντα. Εὐωδία, πού τήν κόμιζε ἀπό τό σιωπηλό τό βουνό αὐτή ἡ θαλερή φλόγα τῶν καμένων ξύλων, φωτίζοντας ἕνα γύρω τά φρεσκοασβεστωμένα ἀγκωνάρια τοῦ τζακιοῦ καί τούς γκριζοὺς τοίχους τοῦ ὑπόλοιπου σπιτιοῦ. Γιά νά μᾶς πεῖ ὁ ποιητής ὅτι,

*«Κατοικητήρια τοῦ φωτός/γίνονται οἱ
σύθαμπες γωνιές».*

Μιάν ἄλλη εἰκόνα πού ἀνοίγει τήν ψυχή καί τῆς φέρνει τήν ἀειθαλῆ ζωντάνια τοῦ δρυμοῦ, εἶναι τά φρεσκοκομμένα κλαδιά ἔξω ἀπό τίς καλύβες. Κουμαριές, θιλίκια, πουρνάρια στοιβαγμένα, ἔτοιμα γιά τροφή τῶν οἰκόσιτων ζώων, αὐτῶν πού τρέφουν χρόνια καί χρόνια οἱ χωρικοὶ γιά τίς ἀνάγκες τους. Λένε, μάλιστα, σύμφωνα μέ παλιές, πανάρχαιες παραδόσεις, πώς τή νύχτα αὐτή, τῶν Χριστουγέννων δηλαδή, μαζεύονται ἕνα γύρω καί μιλᾶνε μέ λαλιά ἀνθρώπινη.

«Κοπήκανε τά πράσινα φυλλώματα ἀρμαθιές», λοιπόν. Γιά νά στολίσουν κιόλας, καθὼς οἱ ἀνθισμένες κουμαριές μέ κεῖνα τά λευκά σκουλαρίκια κρεμασμένα πάνω στά ἀνοιχτοπράσινα φύλλα τους, ἢ τά πουρνάρια μέ τό στρογγυλό σταχτοπράσινο καρπό τους, ἐκεῖνα τά φτωχικά σημεῖα

τοῦ ταπεινοῦ πρωτόγονου χωριοῦ, πού ἀντίκρουζε τή θάλασσα καί μοσχοβολοῦσε καμένο βουνίσιο ξύλο, κομμένο κλαδί καί νοτισμένο χῶμα.

Ἡ τελική εἰκόνα καί ἡ πλέον προσωπική ἀγγίζει τά πρῶμα, τά τρυφερά χρόνια, τότε δηλαδή πού ἦλθε ἀπό τήν ξενιτιά ὁ Πατέρας, παραμονές τῶν Χριστουγέννων.

Ἄνοιξε τό σπίτι, φωτίστηκε τό μουντό δωμάτιο, ἀνάφτηκε μέ χοντρά βουνίσια ξύλα ἢ παρασιτιά, γιά νά πάψει ἡ παγωνιά καί νά εὐωδιάσει ὁ χῶρος ἀπό φρεσκοκαμένο ξύλο καί μορφοστολισμένο γιορτινό τραπέζι.

*«Κοιτάχτε, ὅπου ἔβροσκε ἀνοσιτιά,
χοροπηδάει μιὰ πλάση
ζωντανεμένη στίς χαρές γιορταστικῆς
βλαστήσεως».*

Κάθε χρόνο πού θά εἰσοδεύσουμε στό ἱερό Δωδεκαήμερο καί στίς βιτρίνες, στά παράθυρα τῶν σπιτιῶν καί τῶν σχολείων τίς αἴθουσες θά στηθοῦν τά ψεύτικα δέν-

τρα μέ τά ἐξίσου ψεύτικα, ὥστόσο λαμπερά στολίδια, στό νοῦ ἀπομένει ἡ φράση ἑνός καθηγητῆ πού μᾶς δίδαξε, μέ σεμνότητα καί ἦθος, τίς γιορτάδες μας.

«Βάλαμε στό σπίτι ἕνα φρέσκο κλαδί ἀπό τό βουνό καί σιμά του τοποθετήσαμε τήν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως. Τίποτε ἄλλο. Καί κάναμε Χριστούγεννα». Γιά νά συμπληρώσει ὁ ποιητής,

«Ἄλλά περίγυρα.

Οἱ τοῖχοι χαμογέλασαν, φάνταξε τό τραπέζι

Στήσανε τά βιβλία χορό στά ράφια...».

Μέσα στήν ἀναιμική καί σκληρή καθημερινότητα ἡ ποίηση κομίζει τό προνόμιο τῆς προσευχῆς καί τῆς γαλήνης. Ἡ ἀληθινή ποίηση στούς ἀληθινούς ἀνθρώπους, πού ξέρουν νά γιορτάζουν, νά χαίρονται, νά καταλύουν τή μοναξιά ἀνθίζοντας στά μάτια καί στήν ψυχή τό χαμόγελο καί τήν ἐλπίδα.

Ἡ εἴσοδος τῶν γυναικῶν στό ναό «έν ρύσει αἵματος» (Β')

Παναγιώτη Ἰ. Μπούμη,

Ἵμοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

3. Ὁ διακριτικά φιλόανθρωπος ζ' καν. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας

Παρομοίως καί ὁ ζ' κανόνας τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας μέ μεγάλη προσοχή καί φιλόανθρωπη διάθεση καί διάκριση εἶναι διατυπωμένος καί στήν ἐρώτηση καί στήν ἀπόκριση: «Ἐρώτησις: Ἐάν γυνή ἴδη τά κατ' ἔθος τῶν γυναικείων αὐτῆς, εἰ ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῖς Μυστηρίοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ οὐ; Ἀπόκρισις: Οὐκ ὀφείλει, ἕως οὗ καθαρισθῇ».

Καί στίς δύο προτάσεις χρησιμοποιεῖται τό ρῆμα «ὀφείλει» καί ὄχι τό ἀπρόσωπο ἢ ψυχρό ρῆμα «ἐπιτρέπεται» ἢ «πρέπει». Στήν ἐρώτηση μάλιστα ἔχουμε τήν ἔκφραση «εἰ ὀφείλει (ἢ γυνή) προσέρχεσθαι τοῖς μυστηρίοις» καί ὄχι «εἰ ὀφείλει ἀπέχεσθαι τῶν μυστηρίων». Καί στήν ἀπάντηση ἔχουμε: «Οὐκ ὀφείλει (προσέρχεσθαι) ἕως οὗ καθαρισθῇ». Καί τοῦτο, γιατί φαίνεται ἤθελαν οἱ γυναῖκες αὐτές «οἱ πιστές καί εὐλαβεῖς», κατὰ τό β' κανόνα τοῦ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, νά εἶναι πιστές καί στήν τακτική τους Θεία Κοινωνία. Ἦθελαν νά γνωρίζουν, τί πρέπει τελικῶς νά πράττουν. Ἴσως τό ἴδιο ἤθελαν καί οἱ πνευματικοί τους. Κατά τόν κανόνα, λοιπόν, δέν ὀφείλαν νά κοινωνοῦν καί αὐτές τίς ἡμέρες, ἀλλά εἶχαν τό ἐλεύθερο, τήν ἄδεια, νά μήν προσέρχονται καί νά μή συμμετέχουν στή Θεία Κοινωνία, καί ἄς τούς προσκαλοῦσε ὁ λειτουργός: «Μετά φόβου Θεοῦ... προ-

σέλθετε». Ἐδῶ πάλι, γιά ἄλλη μιά φορά, βλέπουμε τό σεβασμό τῶν κανόνων πρός τήν εὐαίσθητη συνείδηση τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν. Διακρίνουμε μιά πραγματική χριστιανική ἀνθρωπολογία.

Ἴσως μᾶς ἀντιτείνει κάποιος ὅτι αὐτά εἶναι μιά δική σας ἐρμηνεία, καινοφανής. Ἡ τότε ὅμως διάθεση τοῦ νομοθέτη - εἰσηγητῆ Τιμοθέου ἦταν ἄλλη. Πιθανῶς, ἢ τότε ἄποψη τοῦ νομοθέτη, ὅπως καί ἡ ἐρμηνεία τῶν κανονολόγων, ἔνεκα καί τῶν τότε ἐπικρατουσῶν συνηθειῶν καί ἀντιλήψεων, νά ἦταν διαφορετική, ἀρκετά παλαιογενής. Καί ἐάν ὅμως ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ὑποκειμενική διάθεση τοῦ νομοθέτη ἢ ἡ ὑποκειμενική ἐρμηνεία τῶν συγχρόνων του ἦταν ὑπέρ τῆς ἀρχαιότροπης ἔννοιας, τ. ἔ. τοῦ ἀπαγορευτικοῦ νόμου, ὅμως σήμερα μέ τήν ἀντικειμενική μέθοδο ἐρμηνείας τοῦ κανόνα, ἔνεκα καί τῆς εὐρύτητας τῆς διατυπώσεώς του καί τῶν σημερινῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων, ἔχουμε τή δυνατότητα νά δώσουμε καί αὐτή τή φιλόανθρωπη καί θεολογική ἐρμηνεία. Ἐπιπροσθέτως, αὐτές οἱ δυνατότητες, γιά μᾶς, σημαίνουν τήν ὑπαρξη τῆς θείας ἐπιστάσις στή θέσπιση τῶν ἰ. κανόνων καί προβλέψεως μελλοντικῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας, συνάμα δέ ἐπισημαίνουν καί τή διαχρονική ἀξία τῶν ἰ. κανόνων.

ἽΟτι ἔχουμε μιά τέτοια δυνατότητα νά δώσουμε αὐτήν τήν ἐρμηνεία στό ρῆμα

«ὀφείλει» τῆς ἐρωτήσεως, «εἰ ὀφείλει προσέρχεσθαι», καί στόν ὄλο ζ' κανόνα τοῦ Τιμοθέου, φαίνεται καί ἀπό τόν ἐπόμμενο ἢ κανόνα τοῦ ἴδιου ἀγίου Τιμοθέου, ὅπου τίθεται ἡ ἐρώτηση: «Γυνή ἐάν γεννήσῃ τό Πάσχα (= κατά τήν Τεσσαρακοστήν τοῦ Πάσχα), εἰ ὀφείλει νηστεῦσαι καί μή πιεῖν οἶνον, ἢ ἀπολύεται τῆς νηστείας καί τοῦ μή πιεῖν οἶνον διά τό γεννηῖσαι; ». Καί δίδεται ἡ ἀπάντηση: «Ἡ νηστεία ἐπενοήθη διά τό τό σῶμα ταπεινώσαι. Εἰ οὖν τό σῶμα ἐν ταπεινώσει ἐστί καί ἀσθενεία, ὀφείλει μεταλαβεῖν, καθώς βούλεται καί δύναται βαστάσαι τροφῆς καί ποτοῦ» (Ράλλη - Ποτλῆ, *Σύνταγμα*, τόμ. Δ', σ. 335). Ἐδῶ ἐκτός ἀπό τό ρῆμα «ὀφείλει» ἔχει καί τήν ἔκφραση «καθώς βούλεται», ὅπου ἀκόμη περισσότερο φαίνεται ὁ σεβασμός τῶν κανόνων πρὸς τήν ἀνθρώπινη συνείδηση καί βούληση. Ἔτσι ἐδῶ ἀποδεικνύεται γιά μιᾶ ἀκόμη φορά ἡ ὀρθόδοξη ποιμαντική καί φιλόανθρωπη διάσταση τῶν ἰ. κανόνων καί ὄχι ἡ νομική, ἄτεγκτη καί ἀναγκαστική τάση καί ἐπιβολή.

4. Ἐπίμετρον - Ἐπίλογος

Πρὸς ἐνίσχυση τῆς προηγούμενης τοποθετήσεως καί ἀντιμετώπισεως καί στό προκείμενο θέμα ἴσως πρέπει καί ἐδῶ νά μεταφέρουμε ὀρισμένα παραθέματα καί σχόλια τοῦ ἀγίου Νικοδήμου στό Πηδάλιον (σσ. 547 ἐξ., ὑποσ. 1): «Φαίνεται γάρ ὅτι ἡ ῥύσις αὕτη καθ' ὃ φυσική καί παρά Θεοῦ, οὕτω γίνεσθαι συγχωρηθεῖσα μετά τήν παράβασιν, οὔτε ἀμαρτία ἐστίν, οὔτε ἀκαθαρσία. “Οὐ γάρ ἀληθῶς ἀμαρτία ταῦτα, οὐδέ ἀκαθαρσία, κατά τόν Χρυσόστομον” (σ. 1059 τοῦ α' τόμου τῆς σειρ.) καί τῶν κατά φύσιν γινομένων οὐδέν ἀληθῶς ἀκάθαρτον, κατά τόν Θεοδώρητον, (αὐτόθι 1057)». Ἄξια ἐδῶ ἰδιαίτερης

προσοχῆς εἶναι ἡ χρησιμοποίησις καί ἀπό τούς δύο Πατέρες τῆς διατυπώσεως - χαρακτηρισμοῦ «οὐχί ἀληθῶς», τ. ἔ. ὄχι στήν πραγματικότητα. Καί τότε ρωτᾶει ὁ ἅγιος Νικόδημος, γιατί θεωρεῖται «ἀκάθαρτος ἡ ῥύσις τῶν καταμηνίων»; Καί ἀπαντᾷ: «Πρὸς τοῦτο, ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν Πατέρων ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἀκάθαρτος ἡ ῥύσις τῶν καταμηνίων τούτων αἱμάτων λέγεται, Ἄ' κατά τήν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων. Πάντες γάρ ἄνθρωποι κοινῶς συγγαινόμεθα, καί ἀκάθαρτα καί βδελυκτά νομίζομεν, (ἔστω καί ἂν “ἀληθῶς” δέν εἶναι) ὅσα ἡ φύσις διά τῶν πόρων τοῦ σώματος, ὡς ἄχρηστα ἐκβάλλει καί περιττά...» (σ. 548, ὑποσ.).

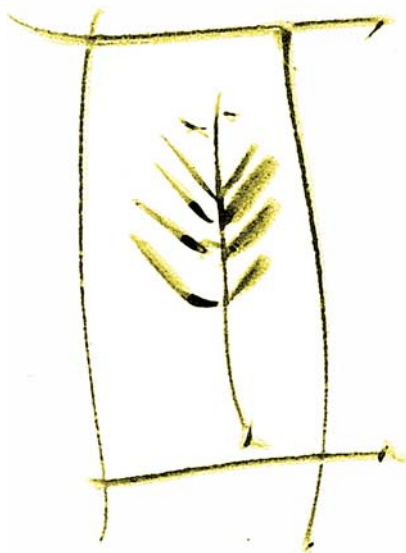
Ἴσως ἀκόμη ὑπάρχει καί ἄλλη αἰτιολογία, ἡ ὅποια προβάλλεται ἐκ μέρους τῶν ἴδιων τῶν γυναικῶν. «Αὕτη δέ ἦτο, διά τί αἰ ἐν τοῖς καταμηνίοις οὔσαι γυναῖκες ἐνόμιζον πῶς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς καθάρσεως αὐτῶν ἦσαν κεναί, καί ὑστερημένοι ἀπό τήν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὅθεν καί οὐδέ νά προσευχηθῶν ἤθελον, οὔτε βιβλίον θεῖον νά ἀναγνώσουν, ἢ καί νά ἀκούσουν» (Πηδάλιον, σ. 549, ὑποσ.).

Ἄρα καί στήν περίπτωση τῶν ἐμμήνων (πρέπει νά) λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καί ἡ εὐαισθησία καί ἡ συνείδηση τῶν ἐνδιαφερόμενων γυναικῶν, καθώς καί ἡ γνώμη, ἡ γνώση, γενικῶς οἱ πεποιθήσεις, τῶν ἀνθρώπων μιᾶς ἐποχῆς, ἢ ἐνός τόπου. Φαίνεται ὅμως ὅτι μποροῦν νά ἀλλάξουν τά πράγματα, ἀφοῦ τό ἐπιτρέπει καί ἡ διατύπωση τῶν κανόνων, ὅταν μεταβληθῶν καί οἱ γνώσεις τῶν ἀνθρώπων καί οἱ ἀντιλήψεις καί οἱ ἐποχές, καί τό περιβάλλον, καί τό «κλίμα», ὥστε νά μήν ὑπάρχει κίνδυνος σκανδαλισμοῦ ἢ πειρασμοῦ, ἢ «λίθος προσκόμματος» ἀπό ἀδιαφορία καί ἔλλειψη ἀγάπης πρὸς τά πρόσωπα τῶν

ἀδελφῶν ἢ συνανθρώπων μιᾶς χριστιανικῆς καὶ μὴ κοινωνίας. Ἔτσι νομίζουμε ὅτι μποροῦμε νὰ προσεγγίσουμε, νὰ κατανοήσουμε καὶ νὰ ἐρμηνεύσουμε ὀρθῶς

τούς ἐπίμαχους κανόνες (β' Διονυσίου καὶ ζ' Τιμοθέου), προϋποθέσεις πού πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψη μας καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ γενικῶς τῶν ἱερῶν κανόνων.

Αὐτὴ ἡ μέθοδος ἐρμηνείας ἐπικρατεῖ σήμερα στὴ νομικὴ ἐπιστῆμη γιὰ τοὺς κοσμικοὺς - ἀνθρώπινους νόμους, ὅποτε λαμβάνεται ὑπ' ὄψη ὄχι μόνο ἡ βούληση τοῦ νομοθέτη (Κυβέρνησης - βουλευτῶν), ἀλλὰ καὶ τῆς Πολιτείας (Κράτους - πολιτῶν), «ἡ ὁποία δὲν συνδέεται (δὲν συμπίπτει) μὲ τὴ θέληση, τὴν ὁποία ἤθελαν νὰ προσδώσουν στό νόμο κάποια μεμονωμένα πρόσωπα» (G. Radburch - K. Zweigert, *Einführung in die Rechtswissenschaft*, 11. Aufl., Stuttgart 1964, σ. 251). Ἄν αὐτὰ ἰσχύουν γιὰ τοὺς ἀνθρώπινους νόμους (μιᾶς Πολιτείας) καὶ τὴν ἐρμηνεία τους, πολὺ περισσότερο ἰσχύουν γιὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνες, στοὺς ὁποίους καθοδηγοῦντος αὐτὴν ἁγ. Πνεύματος. Περισσότερα βλ. Παν. Μπούμη, «Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Νόμου (Ὁ συσχετισμὸς ὑποκειμενικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς μεθόδου)», «Ἀξίες καὶ πολιτισμὸς», Ἀφιέρωμα στὸν Καθηγ. Εὐάγγελο Θεοδώρου, Ἀθῆναι 1991, σσ. 361-383.

Ὁ Ἅγιος Βονιφάτιος*

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΤΥΣ ΒΟΝΙΦΑΤΙΟΣ ζοῦσε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ (284-305 μ.Χ.). Ἦταν δούλος μιᾶς γυναίκας συγκλητικῆς, ὀνόματι Ἀγλαΐδος, θυγατέρας τοῦ Ἀκακίου, ἀνθυπάτου τῆς Ρώμης. Ὁ Βονιφάτιος εἶχε σαρκικές σχέσεις μέ τήν Ἀγλαΐδα καί ἦταν μέθυσος. Παρά ταῦτα ὅμως ἦταν ἐλεήμων καί φιλόξενος, πρόσφερε μέ ἀπλοχεριά ὑλικά ἀγαθὰ σέ ὅσους εἶχαν ἀνάγκη καί συγκινοῦνταν ἀπό τίς συμφορές καί ἱκεσίες τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλά καί ἡ κυρία του, ἡ Ἀγλαΐς, ἦταν ἐλεήμων καί φιλομάρτυς.

Μιά ἡμέρα λοιπόν ἡ Ἀγλαΐς εἶπε στό δούλο της: «Βονιφάτιε, πῆγαινε στήν Ἀνατολή πού μαρτυροῦν οἱ ἅγιοι, καί φέρε ἱερά λείψανα ἁγίων μαρτύρων νά τά ἔχουμε γιά βοήθεια καί ψυχική ὠφέλεια». Ὁ δέ Βονιφάτιος, γελώντας, εἶπε: «Ἄν φέρω τό δικό μου λείψανο, θά τό δεχτεῖς;». Τότε ἐκείνη γέλασε καί τόν ἀποκάλεσε μέθυσος. Ἐπειτα τόν νουθέτησε καί ἀφοῦ τοῦ εὐχήθηκε, τοῦ ἔδωσε χρήματα καί τόν ἔστειλε στήν Ἀνατολή γιά ἅγια λείψανα.

Ὁ Βονιφάτιος λοιπόν ἀναχώρησε ἀπό τή Ρώμη μαζί μέ δώδεκα δούλους καί πολύ χρυσάφι καί ἔφτασε στήν Κιλικία

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου βασανίζονταν οἱ Ἅγιοι. Ἐκεῖ βρῆκε ἄνδρες ἁγίους ἀθλοῦντες γιά τό Χριστό καί καταφιλοῦσε τά δεσμά καί τοὺς μώλωπές τους. Καί δέν ἔπραξε μόνο αὐτό· ἔκαμε ἐπιπλέον καί τοῦτο: ἐφανίστηκε αὐτόκλητος στόν ἡγεμόνα τῆς περιοχῆς διακηρύττοντας ὅτι εἶναι χριστιανός. Ὑστερα ἀπό τή διακήρυξή του αὐτή συνελήφθη ἀμέσως καί ὑποβλήθηκε σέ φριχτά βασανιστήρια. Πρῶτα-πρῶτα, λοιπόν, τόν κρέμασαν μέ τό κεφάλι πρός τά κάτω καί τοῦ καταξέσχισαν ἀσπλάχνως τό σῶμα μέ σιδερένια νύχια· ἔπειτα τοῦ ἔμπηξαν καλάμια στά νύχια· κατόπιν τοῦ ἔριξαν μέσα στό στόμα μολύβι λιωμένο διά πυρός καί ἐν συνεχείᾳ τόν βύθισαν κατακέφαλα σέ λέβητα γεμάτο μέ πίσσα κοχλάζουσα. Καί ἐνῶ ὁ ἅγιος Μάρτυς διαφυλάχτηκε ἀβλαβῆς ἀπό τήν κόλαση τῆς κοχλαστῆς πίσσας, μέρος τῆς πίσσας πού πετάχτηκε ἔξω κατέκαυσε πενήντα δημίους. Τό θαυμαστό αὐτό γεγονός ἐξόργισε πάρα πολύ τόν τύραννο καί, μέ προσταγή του, οἱ δῆμιοι ἀποκεφάλισαν διά ξίφους τόν Ἅγιο. Ἀπό τήν τομή, ἀντί γιά αἷμα, ἔρευσε γάλα, μέ ἀποτέλεσμα πενήντα εἰδωλολάτρες νά προσχωρήσουν στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ

* Ἀπό τό ἔργο τοῦ Γεωργ. Δ. Παπαδημητροπούλου: Μέ τοὺς Ἅγίους μας. (Συναξαριστής μηνός Δεκεμβρίου, Ἀποστολική Διακονία, σσ. 191-193).

καί νά ἀναγεννηθοῦν διά τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

Ἐκεῖνοι πού εἶχαν συνοδεύσει ἀπό τή Ρώμη τόν ἅγιο Βονιφάτιο, μή γνωρίζοντας αὐτά πού εἶχαν συμβεῖ, νόμισαν ὅτι αὐτός περνοῦσε τίς ὄρες του μεθώντας στά καπηλιὰ καί, ἔτσι καθυστεροῦσε νά πραγματοποιήσει τήν ἀποστολήν του. Μόλις ὅμως ἔμαθαν ἀπό τούς στρατιῶτες τά διάφορα βασανιστήρια πού ὑπέστη καί τήν δι' ἀποκεφαλισμοῦ τελείωσή του, ἐρεύνησαν καί βρῆκαν τό ἱερό λείψανό του.

Ἀμέσως ἔπεσαν κλαίγοντας πάνω σ' αὐτό καί, ἀφοῦ τό ἀσπάστηκαν, ζήτησαν συγγνώμη γιά τή βλάσφημη ὑποψία τους. Ἐν συνεχείᾳ τό πῆραν, πληρώνοντας πεντακόσια χρυσά νομίσματα στούς εἰδωλολάτρεις, καί τό μετέφεραν στή Ρώμη.

Ὅλα τά σχετικά μέ τόν ἅγιο μάρτυρα Βονιφάτιο τά πληροφορήθηκε ἡ κυρία του, ἡ Ἀγλαῖς, ἀποκαλυφθέντα σ' αὐτήν διά θείου ἀγγέλου, καί ἐξῆλθε πρός προϋπάντηση τοῦ ἱεροῦ λειψάνου. Καί, ἀφοῦ τό ὑποδέχτηκε μέ εὐλάβεια καί ξεχωριστές τιμές, τό κήδευσε μεγαλοπρεπῶς καί τό ἐνταφίασε πενήντα στάδια (ἐννέα χιλιόμετρα) ἔξω ἀπό τή Ρώμη. Ἀργότερα δέ ἡ Ἀγλαῖς ἀνήγειρε μεγαλοπρεπῆ ἱερό Ναό στό μέσο τῆς πόλεως, κοντά στήν οἰκία της, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου, ὅπου καί μετακόμισε τό ἱερό λείψανό του, τό ὁποῖο προχέει καθ' ἐκάστην πηγές ἰαμάτων. Καί ἐκεῖνη, ἡ Ἀγλαῖς, ἔζησε ἔκτοτε ὀσίως καί θεαρέστως. Ἔτσι δέ καλῶς πολιτευσάμενη, παρέδωσε τό πνεῦμα της ἐν εἰρήνῃ στά χέρια τοῦ Θεοῦ. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 19 Δεκεμβρίου.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Κύριε Διευθυντά,

Μελέτησα με ιδιαίτερη προσοχή τή νέα περί τῶν εὐχῶν τῆς θείας Λειτουργίας ἐπιστολή –ἀπάντηση σέ δικό μου κείμενο– τοῦ πανοσιολ/του Ἄρχιμ. π. Νικοδήμου Μπαρούση, ἡ ὁποία φιλοξενήθηκε στίς σελίδες τοῦ Ἐφημερίου τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου. Ἐπειδή ἡ περί τοῦ θέματος αὐτοῦ συζήτηση ἔχει, νομίζω, ξεχωριστό ἱστορικό, θεολογικό καί ποιμαντικό ἐνδιαφέρον, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἐπανέλθω ἐκζητώντας βεβαίως τόσο τή δική σας ἀνοχή, ὅσο καί τήν ὑπομονή τῶν καλῶν καί ἀγαπητῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Ἐφημερίου».

Μέ βάση τίς λειτουργικές πηγές, τά κείμενα τῶν πατέρων καί τή σχετική σύγχρονη ἐπιστημονική ἔρευνα, θά προσπαθῆσω νά ἐκθέσω κάποιες σκέψεις γύρω ἀπό δύο καίρια ἐρωτήματα πού ἀφοροῦν α) τήν ἱστορική περιπέτεια τοῦ ὄρου «μυστικῶς» καί β) τό ρόλο τοῦ «κοινοῦ», τῶν συνευχομένων δηλαδή μέ τόν ἱερέα πιστῶν, στήν εὐχαριστιακή σύναξη.

Ὡς πρός τό **πρῶτο**, θά θέλαμε νά ἀναφέρουμε τά ἑξῆς. Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης κάνει λόγο γιά «τό μυστικόν» τῶν τελεστικῶν ἐπικλήσεων, τήν ἱερή παράδοση τῶν γιά εἰδικούς λόγους ἀνεκπομπεύτων μυσῶν καί τό ἀνεπίτρεπτον τοῦ «ἐκ τοῦ κρυφίου πρός τό κοινόν ἐξάγειν» (PG 3,

565). Εἶναι σαφές ὅτι ἐδῶ ἐστιάζει «τό μυστικόν» εἰδικά στήν ἐπίκληση, καί ὑπονοεῖ ὅσα σημειώνει ὁ μέγας Βασίλειος περί γραπτῆς καί ἀγράφου παραδόσεως, ἐγγράφου ἀλλά καί ἀπορρήτου διδασκαλίας. Τό περιεχόμενο τῆς ἐπικλήσεως οἱ ἱερεῖς τό ἐπληροφοροῦντο τήν ἡμέρα τῆς χειροτονίας τῶν. Τό «μή δῶτε τό ἅγιον τοῖς κυσίν» τοῦ εὐαγγελίου (Ματθ. 7, 6) βρῆκε πλήρως τήν ἐφαρμογή του στό συγκεκριμένο θέμα, σέ μίαν ἐποχή πού λόγῳ τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν –διωγμοί, ἀβάπτιστοι καί χλευαστές τῶν μυστηρίων– ἀναγκάσθηκε ἡ Ἐκκλησία «τῶν μυστηρίων τά σεμνά διασώζεσθαι· ἅ γάρ οὐδ' ἐποπεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμύητοις» (Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κεφ. 27).

Ὁ ἅγιος Διονύσιος καταγράφει ἀκριβῶς αὐτήν τήν παράδοση καί πράξη, ἡ ὁποία προληπτικά μνημονεύεται καί ἀπό ἄλλους Πατέρες τῆς ἴδιας ἡ καί τῆς μεταγενέστερης ἐποχῆς, μολονότι ἡ ἐπίκληση ἀπό κάποια στιγμή καί μετά, ἕως καί σήμερα, παραδίδεται γραπτῶς. Τό ζήτημα λοιπόν τοῦ «μυστικῶς» τῶν εὐχῶν ἔχει τίς ρίζες του καί στό ἀρχικῶς ἄγραφον καί ἀνεκπόμπευτον τῆς ἐπικλήσεως ὡς τελεστικῆς εὐχῆς καί πράξης. Τό μυστικόν καί ἀπόρρητον μόνο τῆς ἐπικλήσεως γενικεύθηκε σέ ὀλόκληρη τήν Ἄναφορά, ἀκόμη καί σέ εὐχές πολύ μεταγενέστερες, ὅπως αὐτές τῶν

Ἐπιφωνημάτων (8ος αἰ.), οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι τελεστικές-καθαγιαστικές, ἀλλὰ εὐχές προετοιμασίας κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν γιὰ τὴ συμμετοχὴ των στὴ θεία Εὐχαριστία.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ προβλήματα πού δημιουργοῦσαν οἱ αἰρετικοὶ Νεστοριανοί, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦσαν μίαν Λατρεία «κατὰ τὸ σεσιωπημένον» προκάλεσε καὶ τὴ γνωστὴ ὑπὲρ τῆς εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ ἀνάγνωσης τῶν εὐχῶν παρέμβαση τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ ἐπιχειρήματα (Νεαρά 137-174) ὅσο καὶ ἂν θέλουμε νὰ τὰ ὑποβαθμίσουμε, ἢ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καὶ βιβλικὸ ἔρεισμα ἔχουν καὶ θεολογικὴ τεκμηρίωση, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἀποδοχὴ ἀφοῦ συντάσσονταν μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη «τοῦ τότε Πατριάρχου Μηναῖ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι ἡ μνημονευομένη ἐν τῇ ὡς ἂν Νεαρά ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι προσευχὴ ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι σήμερον μετὰ φωνῆς ἐξακουομένης τῷ πιστοτάτῳ λαῷ νὰ ἀπαγγέλλεται, ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Νεαρά αὕτη καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα διηρμήνευσε τότε πιστῶς καὶ εἰς παγίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως οὐ μικρὸν συνετέλεσε» (Π. Ν. Τρεμπέλα, Ἡ ρωμαϊκὴ λειτουργικὴ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ Λατρείᾳ καὶ ἡ ἐκφώνησις τῶν εὐχῶν τῆς Λειτουργίας, Ἀθήναι 1949, σ. 64).

Τὸ θέμα τῆς ἐπικλήσεως ἀπασχόλησε καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνες τὴν Ἐκκλησία. Ὁ ἱερός Καβάσιλας γράφει χαρακτηριστικὰ ὅτι «καὶ τὸ μὲν εὐχῆ τὰ μυστικά τελεῖν οἱ Πατέρες παρέδωσαν» (SC 4bis, 190). Ἰδιαιτέρα μάλιστα κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ὑπάρ-

χουν κείμενα πού στηρίζουν τὸ μυστικόν, ἀλλὰ ἀκέραιον τῆς ἐπικλήσεως στὸ πλαίσιο τῆς διαφωνίας τῶν Ὁρθοδόξων μὲ τὴν πρακτικὴ τῶν Λατίνων νὰ καθαγιαζοῦν τὰ δῶρα τῆ στιγμῆ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν ἰδρυτικῶν λόγων τῆς θείας Εὐχαριστίας, «λάβετε, φάγετε...» κ.λπ. Ὁ Εὐστράτιος Ἀργέντης, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται ἀλλὰ παρερμηνεῖ οἱ π. Νικόδημος, εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς νεότερους συγγραφεῖς, ὁ ὁποῖος σαφέστατα σημειώνει ὅτι «αἱ ἐπικλήσεις καὶ αἱ δεήσεις/ἐκεῖναι, ἐγένοντο μετὰ πολλῆς τῆς ἡσυχίας καὶ πολλῆς σιγῆς, καθάπερ καὶ νῦν γίνονται παρ ἡμῖν. Οὐχ ἱεροῦργουν ἄρα διὰ τῶν ρημάτων ἐκείνων· τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου· ταῦτα γὰρ ἐκφώνως, καὶ τρανῆ καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ ἀναγινώσκονται» (Σύνταγμα κατὰ Ἀζύμων, ἐν Λειψία 1760, σ. 128). Προκειμένου δὲ νὰ ἀπαντήσῃ πειστικότερα στοὺς Λατίνους οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ «λάβετε, φάγετε...» δείχνουν μὲ θεατρικὸ τρόπο τὰ δῶρα – ὅστια στοὺς πιστοὺς, παραπέμπει στὸν ἅγιο Διονύσιο καὶ τὴν ἀρχαίικὴ παράδοση σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία «αἱ τελεστικαὶ ἐπικλήσεις ἦσαν μυστικά» (ὁ.π., σ. 145) καὶ δὲν ὑπῆρχε κανένας θεατρικισμὸς τοῦ μυστηρίου. Σπεύδει ὅμως νὰ ἐξηγήσῃ ὅτι τὸ «μυστικῶς» δείχνει τὸ λογικὰ ἀνερμήνευτον καὶ ὄχι αὐτὸ πού δὲν ἀκούγεται. Πολύ περισσότερο πού ἡ ἐπίκληση παραδίδεται πλέον γραπτῶς μὲ συγκεκριμένο τύπο καὶ μὲ σαφὲς περιεχόμενο. Γι' αὐτὸ καὶ «τώρα, κατὰ τὸν λόγιον αὐτὸ συγγραφέα, ἀναγινώσκει ὁ ἱερεὺς τὴν ἱερωτάτην καὶ φρικωδεστάτην εὐχὴν τῆς θείας Ἀναφορᾶς» (σσ. 280-281), πού σημαίνει ὅτι τὴν διαβάζει εἰς ἐπήκοον πάντων.

Γενικότερα οί θέσεις τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντη εἶναι ξεκάθαρο ὅτι τάσσονται ὑπέρ τῆς ἀνάγνωσης τῶν εὐχῶν τῆς θείας Λειτουργίας εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ: «Ἀνόητοι καί ἀστόχαστοι λοιπόν εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ εἰς καιρόν ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰστάμενοι προσεύχονται ἰδίᾳ καί κατά μόνας, μή προσέχοντες εἰς τάς κοινάς εὐχάς, καί φαλμούς, καί ἀναγνώσματα τῆς ἐκκλησίας. Πρέπει δηλαδή ὁ χριστιανός ἰστάμενος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀκολουθίᾳ, νά ἀκολουθῇ κατά πάντα εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται κοινῶς· ὅταν εὐχωνται νά συνεύχεται μέ τόν νοῦν, ὅταν φάλλουσι νά συμπάλλη ἤ μέ τό στόμα, ἤ μέ τόν νοῦν, ὅταν ἀναγινώσκουσι νά ἀκροάζεται, ὁμοίως καί ἐν τοῖς λοιποῖς νά συνεργῇ καί νά συμπεριφέρεται τοῖς κοινῶς γινομένοις» (ὁ.π., σ. 279).

Δεύτερον, ὁ Εὐστράτιος Ἀργέντης ἀναφέρεται καί στό ὅτι οἱ τελεστικές ἐπικλήσεις, κατά τή μαρτυρία τῶν ἀρχαίων πηγῶν, «δέν ἔπρεπε νά ἐξάγωνται ἐκ τοῦ κρυφίου εἰς τό κοινόν» (ὁ.π., σ. 145). Τό «κοινόν» ἐδῶ εἶναι προφανῶς οἱ ἀβάπτιστοι, οἱ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, οἱ μή μεμνημένοι. Ἀσφαλῶς ὑπάρχει καί τό «κοινόν» τό ἐκτός τοῦ ἱεροῦ βήματος ἀλλά ἐντός τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, δηλαδή τοῦ «καθολικοῦ» εὐρισκόμενον. Πρόκειται γιά τό «κοινόν» τῶν συνευχομένων μέ τούς ἱερεῖς πιστῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τήν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τά μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος πού ὡς «βασιλείον ἱεράτευμα» (Α΄ Πέτρ. 2, 9) ἔχουν δικαιώματα στή «λογική λατρεία» (Ρωμ. 12, 1), τόν ἱεουργούμενο λόγο, εὐχές καί ὕμνους, τῆς θείας Λειτουργίας.

Εἶναι τό «κοινόν» πού προσκαρτερεῖ

«τῇ διδαχῇ καί τῇ κοινωνίᾳ καί τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου» (Πράξ. 2, 42). Εἶναι οἱ πιστοί πού συντρέχουν στό Ναό «ὡς ἐπί ἕν θυσιαστήριον» γιά τήν κοινή δέηση καί προσευχή (Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρός Μαγνησιεῖς, 7, 1-2, ΒΕΠΕΣ 2, 295), γιά τίς «κοινές εὐχές» στίς ὁποῖες ὅλοι ἀπαντοῦν μέ τό Ἄμην κατά τόν ἅγιο Ἰουστῖνο (Ἀπολογία, κεφ. 65 καί 67). Εἶναι «οἱ πανίεροί τῶν πανιέρων ἱερουργοί καί φιλοθεάμονες, τήν ἀγιωτάτην τελετήν ἀγιοπρεπῶς ἐποπτεύοντες» κατά τόν ἅγιο Διονύσιο (PG 3, 436C). Τό ἐρώτημα εἶναι εὐλόγο. Τί ἱερουργοῦν, τί ἐποπτεύουν καί τί φιλοθεῶνται οἱ πιστοί στή σύναξη τῆς Εὐχαριστίας ἐάν δέν βλέπουν τίποτε, δέν ἀκοῦνε τίποτε καί δέν γεύονται τίποτε;

Τό παράδειγμα τοῦ μοναχοῦ Δημοφίλου πού χρησιμοποιοεῖ ὁ π. Νικόδημος γιά νά στηρίξει τήν ἀπόκρυψη τῶν μυστηρίων ἀπό τόν ἱερό λαό, ἀκόμη καί ἀπό τούς μοναχοῦς, εἶναι ἀτυχεστάτο καί χαρακτηριστικό δείγμα παρερμηνείας ἐνός κειμένου. Τό πρόσωπο αὐτό κατά τήν περιγραφή τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη ἦταν μισητό στους ἀγαθούς ἀνθρώπους καί γνωστό γιά τό βίαιον τοῦ χαρακτήρα του. Πρῶτα-πρῶτα ἀδικαιολόγητα ἀπελάκτισε (κλώτσησε) κάποιον ἀσεβῆ καί ἀμαρτωλό πού πῆγε νά ἐξομολογηθεῖ σ' ἕναν ἱερέα. Ἀκολούθως προπηλάκισε μετά θράσους καί τόν ἱερέα «ἐλεητόν εἶναι μετανουῶντα καί τόν ἀσεβῆ δικαιώσαντα». Στήν συνέχεια εἰσῆλθε ἐκβιαστικά «πρός τά ἄδυστα», στό ἱερό δηλαδή, ἀπέληξε νά ἐκδιώξει τόν ἱερέα καί τόν ἀνάγκασε, «οὐκ ἐθέλοντα», νά τόν κοινωνήσει («ἐκπομπευθῆναί σοι τά ἅγια τῶν ἁγίων»), παραβιάζοντας τήν ὡς

πρός τό θέμα αὐτό ισχύουσα σειρά καί τάξη. Ἡ διαγραφόμενη κατά τόν ἅγιο Διονύσιο σχετική τάξη θέλει πρῶτα τούς ἐπισκόπους, ἔπειτα τήν τάξη τῶν ἱερέων καί κατόπιν αὐτήν τῶν διακόνων. Ὅλοι αὐτοί κοινωνοῦν μέ τή σειρά πού πρέπει καί παραστεκόμενοι στό ἅγιο θυσιαστήριο ἔχουν ἄμεση ὄραση, ἀκοή καί θέα τῶν ἀποκαλυπτομένων στή θεία Λειτουργία.

Ἡ τάξη τῶν μοναχῶν καί τοῦ ἱεροῦ λαοῦ βρίσκεται «ἔξω τῶν θείων παραπετασμάτων», σέ κοινωνία ὅμως μέ τίς ἐντός τοῦ βήματος ἱστάμενες τάξεις, οἱ ὁποῖες «καί τῷ ἱερῷ λαῷ καί ταῖς καθαιρομέναις τάξεσιν (τούς μοναχοῦς) ἐκφαίνουσι κατ' ἀξίαν τά ἱερά τά καλῶς ἄχραντα διαφυλαχθέντα» (PG 3, 1088B-1089A). Τούς κοινωνοῦν δηλαδή ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα καί μέ τή δέουσα τάξη. Τά σχετιζόμενα λοιπόν μέ τήν ἐπίπληξη τοῦ Δημοφίλου ἀφοροῦν στήν ἐκ μέρους του ἀθέτηση τῆς τάξης κατά τή διαδικασία τῆς θείας κοινωνίας καί δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τήν ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν ἢ τήν ὑποτίμηση-ἀπόκρυψη τῶν μυστηρίων ἀπό τόν ἱερό λαό καί τούς μοναχοῦς.

Ὁλοκληρώνοντας τήν ἀναφορά μας στίς μυστικές τῆς θείας Λειτουργίας εὐχές καί στόν τρόπο ἀπόδοσής των νά ἐπισημάνουμε ὅτι αὐτές σχετίζονται μέ τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου σιγεῖ «πᾶσα σάρξ βροτεία». Ἰσχύει ἐδῶ ἀπόλυτα ὁ λόγος «σιῶπα καί ἄκουε Ἰσραήλ» (Δευτ. 27, 9). Ὅλα λοιπόν ὅσα γίνονται καί λέγονται στή θεία Λειτουργία εἶναι μυστικά, μέ τήν ἔννοια ὅτι μέ τό λόγο, τόν ὕμνο, τήν κίνηση καί τήν πράξη μᾶς κάνουν κοινωνοῦς αὐτῶν πού δέν μποροῦμε νά ἐννοήσουμε μέ τό μυαλό μας. Οἱ Πατέ-

ρες διαχρονικά μέ ἐκφράσεις ὅπως «ἡσύχως» καί «ἡρέμα» ὑπεραμύνονται τῆς μυστικῆς λατρείας ὡς λογικῆς ὅμως καί ἀφορώσης ὅλο τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, καθόσον κατά τήν ἀξιωματική ὡς πρὸς τό θέμα μας ρήση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «τά τῆς εὐχαριστίας πάλιν κοινά· οὐδέ γάρ ἐκεῖνος εὐχαριστεῖ μόνος, ἀλλά καί ὁ λαός ἅπας ... μετά τοῦ ἱερέως ὁ λαός φθέγγεται ... ἵνα μάθωμεν ὅτι σῶμά ἐσμεν ἅπαντες ἐν» (PG 61, 527-528).

Καί ἡ σύγχρονη περί τήν θεία Λατρεία ἐπιστημονική ἔρευνα τό ἴδιο μάθημα παραδίδει καί διδάσκει. Προβάλλει τό σεβασμό τῆς ἀκεραιότητος τοῦ κειμένου τῆς θείας Λειτουργίας καί ἀποδέχεται τήν ἐναλλαγή τῶν ἐπί μέρους στοιχείων του, τήν ἐμμελῆ δηλαδή ἀπαγγελία τῶν βιβλικῶν ἀναγνωσμάτων, τήν φαλμωδία τῶν ὕμνων, τήν εἰς ἐπήκοον ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν μέ ἡσυχο τρόπο καί τήν μέ ὑψηλότερο μουσικό τόνο ἀπόδοση τῶν τριαδολογικῶν ἐκφωνήσεων. Ἡ ἐπικρατήσασα οὕτως ἢ ἄλλως ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν «μυστικῶς» δέν σημαίνει ὅτι τό κείμενο δέν ἀκούγεται. Ὁ ἄφωνος λόγος δέν εἶναι μόνο σχῆμα ὀξύμωρο, ἀλλά προκαλεῖ «μεταθέσεις καί ἀνακατατάξεις στή θεία Λειτουργία πού ἀλλοιώνουν τή λογική καί ἱεροπρεπῆ δομή της» (Ι. Μ. Φουντούλη, Λειτουργική Α΄. Εἰσαγωγή στή θεία Λατρεία, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 207).

Μία Λατρεία ἀσφαλῶς μυστική, ἀλλά δυστυχῶς πολλές φορές στή μορφή ἄφωνης παντομίμας, μᾶς μεταφέρει σέ εὐχαριστιακά πρότυπα μὴ ὀρθόδοξα (μυστηριακός ἀποκρυφισμός τῆς ἀρχαιότητος, νεστοριανικός τρόπος ἀπόδοσης κατά τό σεσιωπημένον, ἀκραία μορφή

λειτουργικῶ ἰδεαλισμοῦ, δυτικόφερτη παθογένεια κληρικαλιστικῶν τάσεων καί ἀντιλήψεων). Σέ κάθε ὅμως περίπτωση στίς μέρες μας γίνεται ὅλο καί περισσότερο κατανοητό αὐτό πού ὁ νῦν Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐπισήμανε παλαιότερα, ὅτι δηλαδή «τό μυστικῶς ἀντιτάσσεται εἰς τό ἐκφώνως, δέν ταυτίζεται μέ τό σιωπηρῶς. Εἰδικῶς τήν εὐχαριστιακὴν ἀναφοράν, τήν ὁποῖαν προσφέρει ὅλος ὁ λαός διὰ τοῦ στόματος τοῦ κληρικοῦ, τυγχάνει ἀδιανόητον νά τήν ἀποσιωπῶμεν, περιοριζόμενοι εἰς μόνην τήν ἐκφώνησιν» (περιοδ. Ὁρθοδοξία, τεύχ. Δ', Ὀκτ.-Δεκ. 1994, σ. 721). Τό ἐρευνητικό λοιπόν πεδίο εἶναι ἀνοικτό γιά μιὰ βαθύτερη καί συνολικότερη μελέτη πού νά λαμβάνει ὑπόψιν ὅλα τά περί τοῦ ἐν λόγω θέματος ἱστορικά δεδομένα, τήν πλούσια θεολογική μας παράδοση καί παρακαταθήκη, ἀλλά καί τίς ἀπαιτητικές ποιμαντικές ἀνάγκες τοῦ σήμερα.

Μέ τιμή
Παναγιώτης Ἰ. Σκαλτσῆς
Ἄναπλ. Καθηγητής τῆς Λειτουργικῆς
στή Θεολογικὴ Σχολὴ Θεολογικῆς

Ἐξοχώτατε Κύριε
Ἰπουργέ,*

Ἀφορμὴ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς εἶναι ἡ ἀναφορὰ Σας στήν ὀλομέλεια τῆς Βουλῆς, τήν Παρασκευὴ 4 Νοεμβρίου 2011, καί ἡ κριτικὴ Σας εἰς βάρους τῆς Ἐκκλησίας μας. Σέ κάποια ἀποστροφή

* Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πρωτ. π. Θεοδώρου Β. Μπατάκα πρὸς τόν Ἰπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας καί Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων κ. Μιλτ. Παπαϊωάννου, τήν ὁποῖα λάβαμε καί δημοσιεύουμε γιά τό ἐνδιαφέρον τοῦ θέματος.

τοῦ λόγου Σας τονίσατε, ἐνώπιον τῶν βουλευτῶν καί ὀλοκλήρου τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, τά ἐξῆς: «...στίς δύσκολες τοῦτες ὥρες δέν πρέπει νά εἶναι ἀποῦσα (ἢ Ἐκκλησία), ἀλλά νά βοηθάει τόν ἐλληνικό λαό πού δεινοπαθεῖ...». Βεβαίως, δέν εἶχα τήν εὐκαιρία νά Σᾶς ἀκούσω προσωπικά, ἀλλά τό πληροφορήθηκα τήν Πέμπτη 16 Νοεμβρίου 2011 κατὰ τήν μεγάλη σύναξη τῶν ὑπευθύνων ἱερέων καί τῶν λαϊκῶν ἐθελοντῶν τοῦ Κοινωνικοῦ & Φιλανθρωπικοῦ Τομέα τῆς Τοπικῆς μας Ἐκκλησίας, ὅπου κλήθηκαν ἅπαντες νά ἀποφασίσουν γιά τόν συντονισμό τοῦ εὐαίσθητου αὐτοῦ Τομέα.

Ἡ δῆλωσή Σας αὐτή, κ. Ἰπουργέ, μᾶς λύπησε βαθύτατα ὅλους ἐμᾶς, κληρικούς καί λαϊκούς, καθὼς καί τίς ἐκατοντάδες τῶν ἐθελοντῶν μας πού διακονοῦμε ἀνιδιοτελῶς καί σέ καθημερινή βάση στόν Κοινωνικό καί Φιλανθρωπικό Τομέα τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας. Θέλω νά πιστεύω πῶς δέν εἶχατε τήν πρόθεση νά κατηγορήσετε τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀφοῦ κι Ἐσεῖς εἴστε μέλος της. Ἐλπίζω πῶς ἡ ἄγνοιά Σας ἦταν ἡ πραγματικὴ αἰτία πού Σᾶς ὀδήγησε νά ξεστομίσετε τέτοια λόγια, πού τελικά ἐνήργησαν ὡς δηλητήριο στίς ψυχές ὅλων τῶν χριστιανῶν. Ἡ θέση Σας δέν δικαιολογεῖ τόση μεγάλη ἄγνοια γιά τά θέματα πού ἀπασχολοῦν τόν δοκιμαζόμενο ἐλληνικό λαό. Φαίνεται πῶς οἱ ὑφιστάμενοί Σας δέν Σᾶς ἐνημερώνουν ἐπαρκῶς κι Ἐσεῖς φαίνεται πῶς δέν ἔχετε χρόνο νά ἀσχοληθεῖτε μέ τήν συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας μας σέ ἔργα ἐμπράκτου ἀγάπης πρὸς τόν λαό μας.

Ἐπιτρέψτε μου, κ. Ἰπουργέ, νά Σᾶς ἐνημερώσω σχετικὰ μέ τήν καθημερινή

παρουσία τῆς Τοπικῆς μας Ἐκκλησίας στους χώρους πού Ἔσεῖς ὀρκιστήκατε νά ὑπηρετήσετε καί θά καταλάβετε στό τέλος πώς ἡ μόνη σταθερή καί ἀνεξάντλητη πηγή συμπαραστάσεως τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια, τήν ὁποία διακηρύττουν καί ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης κ.ἄ. μέ τούς ὁποίους συνεργαζόμαστε καθημερινά καί τούς ἐξυπηρετοῦμε οικονομικά, ὑλικά, ψυχολογικά καί ἠθικά, καλύπτοντας οὐσιαστικά τίς ἐλλείψεις τῆς Πολιτείας πού ἔχει τήν πρώτη καί ἀποκλειστική εὐθύνη τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας.

Οἱ κοινωνικές ὑπηρεσίες τοῦ κράτους, ἐδῶ καί ἀρκετά χρόνια, δέν ἔχουν τήν δυνατότητα νά ἀνταποκριθοῦν ἐπαρκῶς στίς ἔντονες παρακλήσεις γιά συμπάρσταση τῶν ἐμπερίστατων πολιτῶν. Ἰδιαιτέρως, τά τελευταία χρόνια, ἡ ἀδυναμία τῆς Πολιτείας καί στόν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας ἔχει φθάσει σέ ἀνησυχητικό σημεῖο. Συνήθως, οἱ κατά τόπους κρατικές κοινωνικές ὑπηρεσίες ζητοῦν τήν ἄμεση βοήθεια καί συμπάρσταση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, σέ πολλές περιπτώσεις, ἔχει ἀντικαταστήσει πλήρως τήν Πρόνοια τοῦ κράτους. Αὐτή εἶναι μία πραγματικότητα, τήν ὁποία βιώνουμε καθημερινά, τουλάχιστον στήν περιοχή πού διακονοῦμε.

Κάντε τόν κόπο καί ρωτήστε τόν Προϊστάμενο, τούς Κοινωνικούς Λειτουργούς καί σωφρονιστικούς ὑπαλλήλους τῶν φυλακῶν, τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων, τῶν λοιπῶν χώρων κράτησης, τῶν Ἰδρυμάτων (τοῦ Ὑπουργείου Σας), τῶν Κρατικῶν Κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν Φιλανθρωπικῶν Σωματείων, τοῦ Νοσοκομείου καί πολλῶν ἄλλων ὑπηρε-

σιῶν γιά τόν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στίς ὑπηρεσίες τους. Ρωτήστε τούς ἀπόρους πού βρίσκουν καθημερινό φαγητό, ἐνδύματα, ὑποδήματα καί ὅλα τά ἀναγκαῖα εἶδη.

Ἐλάτε, κ. Ὑπουργέ, νά μᾶς γνωρίσετε τήν ὥρα πού διακονοῦμε:

- Στόν Σύλλογο Συμπαραστάσεως Κρατουμένων «Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ».
- Στό Κέντρο Ὑποδοχῆς Κρατουμένων.
- Στό Παράρτημά του «ΚΑΤΑΦΥΓΗ» στήν πόλη τοῦ Ἄλμουροῦ.
- Στούς τέσσερις (4) Ξενῶνες γιά ἀστέγους.
- Στά κρατητήρια τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων καί τοῦ Κεντρικοῦ Λιμεναρχείου Βόλου.
- Στά καταφύγια τῶν ἀστέγων, ὅπως παλιά ἐργοστάσια καί οἰκίες, παροπλισμένα πλοῖα, στοές, ἐγκαταλελειμμένα αὐτοκίνητα, ὑπαίθριοι χώροι δημοσίων καί ιδιωτικῶν κτιρίων, χάρτινες καί πλαστικές κατασκευές, παράγκες καί ἀλλοῦ.
- Στά δικαστήρια.
- Στά γραφεῖα διαφόρων ὑπηρεσιῶν, φορέων κ.ἄ. πρὸς ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τῶν ἀπόρων.
- Στό Κέντρο Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας τῆς Ἱ.Μ. Δημητριάδος.
- Στόν Σταθμό Πρώτων Κοινωνικῶν Βοηθειῶν «ΔΙΑΚΟΝΙΑ».
- Στό «Δός ἡμῖν σήμερον».
- Στά 25 «Σπίτια Γαλήνης Χριστοῦ» τῶν ἐνοριῶν μας.
- Στά Ἐνοριακά Φιλόπτωχα Ταμεῖα.
- Στό Κοινωνικό μας φαρμακεῖο.
- Στόν Συμβουλευτικό Σταθμό Ὑποστήριξης Πολιτῶν.

Ἐλάτε κ. Ὑπουργέ νά Σᾶς συστήσου-
με μέ τούς ἑκατοντάδες ἐθελοντές τῆς
Ἐκκλησίας καί νά διαπιστώσετε πώς
ὄλοι αὐτοί διακονοῦν στό ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ ἀνιδιοτελῶς. Ἐλάτε στά κρα-
τητήρια καί τίς φυλακές νά ρωτήσετε
ποιός τούς συμπαρίσταται, ἀπό ποῦ
λαμβάνουν κάθε μήνα τά οικονομικά
βοηθήματα, τίς τακτικότερες ἀποστολές
μέ ὄλα τά ἀναγκαῖα εἶδη πού χρειάζο-
νται οἱ κρατούμενοι, ποιοί ἀναλαμβάνου-
ν πρωτοβουλίες γιά τό βᾶσιμο τῶν
κρατητηρίων, γιά τήν ἀλλαγὴ στρωμά-
των καί τῶν κλινοσκεπασμάτων, ἀπό
ποῦ προμηθεύονται τά ἐνδύματα κ.ἄ.
γιά τούς ἐνδεεῖς. Ἐλάτε στούς Ἱερούς
Ναοὺς νά διαπιστώσετε ποιός παρηγο-
ρεῖ τόν λαό μας. Ἐλάτε νά μιλήσετε μέ
τούς ἱερεῖς μας γιά νά μάθετε γιά τά
πραγματικά προβλήματα τοῦ λαοῦ μας.
Ρωτήστε τούς ἀστέγους καί ὄλους τούς
ἀπόρους πού βρίσκουν παρηγοριά καί
συμπάραση. Ρωτήστε τά ξενοδοχεῖα
τῆς πόλεως μας γιά νά μάθετε ποιός
πληρώνει τήν φιλοξενία δεκάδων ἀστέ-
γων.

Κατ' αὐτή τήν δύσκολη περίοδο πού
διέρχεται ἡ πατρίδα μας, κ. Ὑπουργέ, ἡ
Ἐκκλησία μας ὡς μητέρα αὐτοῦ τοῦ λα-
οῦ πού ὀρκιστήκατε νά ὑπηρετεῖτε κι
Ἐσεῖς, κάνει τό καθήκον της μέ τό πα-
ραπάνω, ὅπως τό ἔκανε καί στό παρελ-
θόν προσφέροντας στό λαό ὅ,τι εἶχε.
Αὐτό εἶναι καταγεγραμμένο στήν ἱστο-
ρία καί τό ἀμφισβητοῦν μόνο οἱ κακό-
βουλοι ἄνθρωποι. Ἡ διακονία τῆς Ἐκ-

κλησίας μας εἶναι ἀνώτερη ἀπό τίς κοι-
νωνικές ὑπηρεσίες πού ζητᾶτε νά προ-
σφέρει. Ὁ στόχος της εἶναι νά ὀδηγήσει
τόν ἄνθρωπο στήν σωτηρία. Νά τόν ἐνώ-
σει μέ τόν Θεάνθρωπο Κύριό μας τόν
Ἰησοῦ Χριστό. Νά τόν ὀδηγήσει στή Βα-
σιλεία τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως, ἐνδιαφέρεται
καί γιά τά κοινωνικά προβλήματα τοῦ
ποιμνίου της καί κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιά
νά τό ἀνακουφίσει. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκ-
κλησία μας τελικά εἶναι ἡ μόνη ἐνοποιός
δύναμη πού θά παίξει, ὅπως πάντα, τόν
σπουδαιότερο ρόλο στή ζωὴ τῶν πο-
λιτῶν αὐτῆς τῆς χώρας.

Σᾶς προσκαλοῦμε νά ἔλθετε στό Βόλο
καί στήν Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος γιά
νά διαπιστώσετε μέ τά δικά Σας μάτια
ἂν εἶναι ἀληθινοί οἱ λόγοι Σας περί τῆς
...«ἀπουσίας» τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν
δοκιμαζόμενο ἑλληνικό λαό. ΣΑΣ ΠΕ-
ΡΙΜΕΝΟΥΜΕ κ. Ὑπουργέ.

Μέ τήν ἐλπίδα πώς θά διαβάσετε τήν
ἐπιστολή μας, Σᾶς εὐχομαι ὀλόψυχα, ὁ
Κύριος Ἰησοῦς Χριστός καί ἡ Παναγία
Μητέρα Του νά Σᾶς φωτίζουν, νά Σᾶς
ἐνδυναμώνουν καί νά εὐλογοῦν ὄλες τίς
θεάρεστες προσπάθειές Σας.

ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Μέ ἀγάπη Χριστοῦ καί πολλές εὐχές
Ἱερεύς π. Θεόδωρος Β. Μπατάκας,
Ἵπεύθυνος τοῦ Γραφείου Μεριμνης
Φυλακῶν τῆς Ἱ.Μ. Δημητριάδος
& Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου
Συμπαραστάσεως Κρατουμένων Βόλου
«Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ»

- *Δύο πόλεις - Δύο λίμνες - Μία ιστορία. Φλώρινα - Μοναστήρι. Πρέσπα - Αχρίδα. Γενική έποπτεία έκδοσης: Άρχιμ. Ίουστίνος Γ. Μπαρδάκας. Σύντομη ιστορικά αναδρομή: Άθαν. Καραθανάσης. Φωτογραφίες: Ίω. Λ. Παπακαρμέζης. ΄Εκδοση: ΄Ι.Μ. Φλωρίνης, Πρεσπών και ΄Εορδαίας.*

Έντονη ποιητικότητα ξεχειλίζει από τίς σελίδες αυτού του βιβλίου, είτε περιέχουν κείμενα είτε είναι φορτωμένες με φωτογραφίες, πού μᾶς ταξιδεύουν σέ ένα χθές παλλόμενο στήν μνήμη και στήν ψυχή και γι' αυτό ύπαρκτό και σήμερα, πού πασχίζει νά βγει από τή λήθη και νά γίνει αύριο. Γιατί ὅ,τι διατηρείται στή μνήμη παραμένει ζωντανό. ΄Η συνάφεια μεταξύ τῆς πόλης τῆς Φλώρινας και ἐκείνης τοῦ γειτονικοῦ Μοναστηρίου σήμερα, πέρα από τά βόρεια σύνορά μας, οἱ σχέσεις καταγωγῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς, ἡ Πρέσπα και ἡ Άχρίδα, τά κατάλοιπα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας, οἱ βυζαντινοί ναοί και τά ἀσκηταριά, ρίζες βαθιές τοῦ ἑλληνισμοῦ στήν περιοχή τῆς Πελαγονίας, εἶναι τά βασικά στοιχεῖα πού ἀπασχολοῦν ἢ ἐκφράζονται μέ τήν γραφίδα ἢ τόν φακό. «Εἶναι τόσο βαθιές πού ἀκόμα και σήμερα μετά ἀπό τόσες διώξεις, ἐκφοβισμούς, βιαιότητες, ὑπάρχουν κάτοικοι μέ βαθιά ἑλληνική συνείδηση, πού ἀναμένουν τίς κατάλληλες συνθήκες γιά νά ἐκδηλώσουν τό ἑλληνικό τους φρόνημα», γράφει μέ τή γνωστή λυρική ἀλλά και δυναμική του πέννα ὁ π. Ίουστίνος. Ὁ ἀνυποψίαστος γιά τά ἐνδιαφέροντα και τό ἔργο τῶν συντελεστῶν τούτης τῆς βαρύτιμης έκδοσης, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Φλωρίνης κ. Θεοκλήτου, τοῦ Άρχιμ. π. Ίουστίνου, τοῦ καθηγητῆ κ. Καραθανάση και τοῦ κ. Παπακαρμέζη, ὅταν θά κρατήσει τό βιβλίο αυτό, θά χαρεῖ τόν ἐκπληκτικό περίπατο σέ τοπία και μνημεῖα. Ὅποιος ὅμως γνωρίζει, θά σταθεῖ περισσότερο στό μήνυμα πού ἀναπηδᾷ ἀπό τό ἔργο. Τά ἴδια συναισθήματα πού καταγράφει ὁ π. Ίουστίνος περιερχόμενος τό Μοναστήρι και τήν περιοχή του τά ἔχει νιώσει και ἐκεῖνος πού περπάτησε στίς γειτονιές τῆς Ἀλεξάνδρειας, στά σοκκάκια τῆς Πόλης ἢ τά μνημεῖα τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Μικρασίας, τοῦ Πόντου και στίς ἄλλες πατρίδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού κάποιος δικός του τά περπατοῦσε κάποτε. Ἀλλά τά βιώνει και καθέννας πού νιώθει τίς ρίζες του νά φθάνουν πολύ μακριά, ἐκεῖ πού πήγασε και ἐξακολούθει νά εἶναι αἰσθητή ἢ ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας, είτε μέ ἀρχαία μνημεῖα, είτε μέ ἐκκλησιές, είτε μέ νεότερα μνημεῖα, είτε μέ ξεχασμένα μνήματα, είτε μέ κόπους και πόνους και διωγμούς, πού ἀνιχνεύονται στήν ἀτμόσφαιρα. Βιβλίο «ντοκουμέντο» μίας ἐποχῆς ἀλλά και βιβλίο ὁδηγός γιά οὐσιαστική περίσκεψη και ἐγρήγορση.

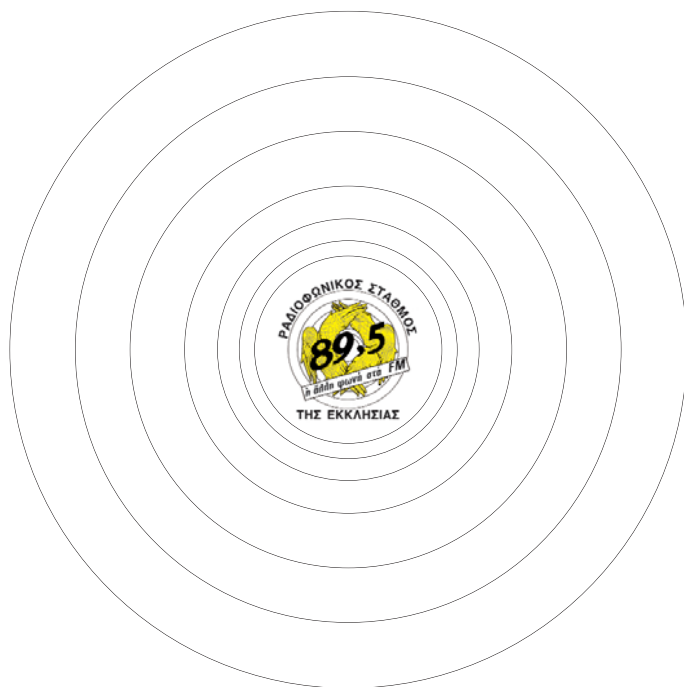
● Στις 30.10.11, όπως κάθε χρόνο την τελευταία Κυριακή του Οκτωβρίου, στον Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου στή Λάρισα τελέσθηκε ἡ Ἱ. Πανήγυρη τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Ἐσφαγμένης, ἀντιγράφου ἐκείνης τῆς Ἱ. Μ. Βατοπαιδίου Ἀγ. Ὅρους καί ἡ ὁποία φυλάσσεται ὡς κειμήλιο τοῦ Ἱ. Ἐνοριακοῦ Ναοῦ. Τό ἱστορικό τῆς εἰκόνας εἶναι τό ἀκόλουθο: Κάποτε ἕνας Ἱεροδιάκονος ἐκκλησιάρχης τῆς Μονῆς πήγαινε νά γευματίσει, πάντοτε καθυστερημένα, ἐξαιτίας δῆθεν τοῦ διακονήματός του στό Ναό. Κάποια μέρα ἀργοπόρησε ξανά καί ὁ τραπεζάρος ἀρνήθηκε νά τοῦ δώσει φαγητό, λέγοντάς του ὅτι δέν μπορεῖ ὁ καθένας νά τρώει ὅποια ὥρα θέλει. Ἐκεῖνος ἐπέστρεψε στόν Ναό ταραγμένος, πλησίασε τήν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καί λέγοντας «Ἔως πότε θά σέ ὑπηρετῶ, Θεότοκε, θά κοπιᾶζω καί γιά ὅλα αὐτά οὔτε ἕνα κομμάτι ψωμί νά μὴν μοῦ δίνεται, γιά νά δυναμώσω τό κουρασμένο σῶμα μου;» κάρφωσε μέ δύναμη στό μάγουλο τῆς Παναγίας ἕνα μαχαίρι. Ἀμέσως ἄρχισε νά τρέχει αἷμα ἀπό τήν πληγή καί τό πρόσωπο τῆς Παναγίας χλώμιασε. Ἐκεῖνος τρομοκρατήθηκε, τυφλώθηκε, ἔπεσε κάτω κι ἔγινε σάν τρελός ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς συνείδησής του. Μετά ἀπό τρία χρόνια ἐμφανίστηκε ἡ Παναγία στόν Ἠγούμενο καί τοῦ εἶπε ὅτι μέ τίς προσευχές του, συγχωρεῖ τόν μοναχό καί τοῦ χαρίζει τήν υἰγεία του. Ὁ μοναχός θεραπεύθηκε καί ἀπό τότε ἔκλαιγε πικρά καί ὀνόμαζε τόν ἑαυτό του φονιά. Λίγο πρὶν τόν θάνατό του ἐμφανίστηκε ἡ Παναγία καί τοῦ ἀνήγγειλε ὅτι τόν συγχωρεῖ, ἀλλά τό βλάσφημο χέρι του θά δοκίμαζε παραδειγματική τιμωρία μετά θάνατον. Μετά ἀπό τρία χρόνια, στήν ἀνακομιδῇ τῶν ὀστέων του, ὅλα του τά ὀστᾶ ἦταν καθαρὰ δείχνοντας τό θεῖο ἔλεος, τό χέρι του ὅμως παρέμενε ἄλειωτο καί κατάμαυρο.

● Μέ λαμπρότητα ἐορτάστηκε ἡ ἐορτή τῆς Ἀγ. Βαρβάρας καί τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ στήν περιοχὴ Σέχι Τριπόλεως, στόν πανηγυρίζοντα ἐνοριακό Ναό τῆς Ἀγ. Βαρβάρας. Τό Σάββατο, 3.12.11, τελέσθηκε Μ. Ἀρχιερατικός Ἐσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαντινείας καί Κυνουρίας κ. Ἀλεξάνδρου. Τόν Θ. Λόγο κήρυξε ὁ Ἀρχιμ. π. Μελχισεδέκ Γαλάνης, Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Ἀγίου Νικολάου Βαρσῶν. Τήν κυριώνυμη ἡμέρα στήν Θ. Λειτουργία προέστη ὁ Ἀρχιμ. π. Θεόκλητος Ἀθανασόπουλος, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Στις Ἱ. Ἀκολουθίες ἀπέδωσαν τούς ὕμνους οἱ ἱεροφάλτες τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ὅλοι νέοι, βοηθούμενοι ἀπό ἱεροφάλτες τῆς πόλεως καί ἀπό τά μέλη τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαιτῶν Τριπόλεως «Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός», τοῦ ὁποίου εἶναι προστάτης. Τό ἀπόγευμα τῆς ἐορτῆς, μετά τόν Ἐσπερινό, ἀκολούθησε ἡ περιφορὰ τῶν εἰκόνων τῆς Ἀγ. Βαρβάρας καί τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀνά τίς ὁδοὺς τῆς Ἐνορίας.

● Στις 8.12.11 ἐορτάστηκε στους Ἀγίους τῆς Αἴγινας ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Κρίσπου, ἰδρυτῆ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ νησιοῦ. Γιά τό ἔργο του στήν Αἴγινα δέν ἔχουν διασωθεῖ μαρτυρίες. Ὡστόσο ἡ Ἐπισκοπή τῆς Αἴγινας θεωρεῖται ἡ πρώτη τῆς Ἑλλάδος καί διατηρήθηκε ὡς τό 1852. Ὁ Ναός του στήν Αἴγινα εἶναι ὁ μοναδικός πού τοῦ ἔχει ἀφιερωθεῖ. Στις ἐορτές προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὑδρας κ. Ἐφραίμ.

Είδοποίηση για τούς παραλήπτες του περιοδικού «Ἐφημέριος»

Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνῶστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι μετά ἀπό ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στή Συνεδρία της στίς 3 Νοεμβρίου ἐ.ἔ., λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οἰκονομικῆς καταστάσεως, τά Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἀπό τοῦδε καί στό ἐξῆς δέν θά ἀποστέλλονται μέ τά Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στό σπίτι σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τοκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ.
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203